

HIF-Rapport

2007:1

Rapport I fra evaluering av LOSA

Spørreskjemaundersøkelse til lokale veiledere,
bedriftsinstruktører og elever høsten 2006

Sidsel Germeten og Torill Solheim

**Rapport I fra evaluering av LOSA
Spørreskjemaundersøkelse til lokale veiledere,
bedriftsinstruktører og elever høsten 2006**

**Professor Sidsel Germeten og
høgskolelektor Torill Solheim
Høgskolen i Finnmark, avd. PHF**

Innhold

Forord	5
LOSA-prosjektets bakgrunn og målsettinger	7
Målsettinger med LOSA	9
Om evaluering av LOSA og problemstillinger	10
Design, utvalg og metoder	11
Om spørreskjemaundersøkelsen	14
DEL 1: Spørreskjemaundersøkelse til lokale veiledere	16
Personlige data	16
Veiledernes vurdering av elevgruppen	16
Veiledernes vurdering av materiell og utstyr	18
Veiledernes vurdering av samarbeidsrelasjoner	19
Veilederne og læreplanen "Kunnskapsløftet"	20
Spesialundervisning og tilpasset opplæring	22
Veiledere om bedriftsopplæringen	24
Del II: Spørreskjema til instruktører i bedrift.	26
Om bedriften/virksomheten	26
Om opplæringen i bedrift/virksomheten.	30
Læreplanverket "Kunnskapsløftet".	33
Spørsmål om elevene	35
Faglig oppfølging av elevene	37
Videre med LOSA	39
DEL III: Spørreskjema til elever i LOSA 2006/2007	41
Innledning og personlige data på informantene	41
Bruk av IKT i utdanningen	42
Spørsmål knyttet til elevens opplevelse av seg selv som LOSA-elev	45
Spørsmål om utbytte av LOSA-opplæringen	52
Om opplæringen i bedrift	56
Om valg av LOSA og videre utdanning	58
Oppsummering	61
Referanser	64
Vedlegg 1, Spørreskjema til Losa-veiledere	65
Vedlegg 2, Spørreskjema til veiledere i bedrift	75
Vedlegg 3, Spørreskjema til LOSA-elever	85

Forord

Denne rapporten presenterer første del av evaluering av LOSA-prosjektet i Finnmark, som er gitt på oppdrag fra Finnmark Fylkeskommune til Høgskolen i Finnmark, gjennom en kontrakt med avd. SE-OPP ved høgskolen. Evalueringen omhandler kun aktiviteter og personer som deltar i skoleåret 2006/2007.

Høgskolen nedsatte en prosjektgruppe som besto av følgende:

Prosjektleder: professor Sidsel Germeten

Prosjektmedarbeidere: Høgskolelektor Mikkel Anders Bongo, høgskolelektor Helene Jakobsen, høgskolelektor Alf Gunnar Mehus, høgskolelektor Aksel Pedersen, høgskolelektor Torill Solheim og førstelektor Anne Stokke.

Prosjektgruppa har hatt jevnlige møter i hele evalueringsperioden og har i fellesskap drøftet både innretning, design og metoder i evalueringen. Av praktiske hensyn har gruppen fordelt datainnsamlingsoppgavene mellom seg, og denne rapporten er derfor utarbeidet av Sidsel Germeten og Torill Solheim. Germeten har foretatt analysene av data fra elevene og de lokale veilederne, og Solheim har innsamlet og analysert dataene fra bedriftsinstruktørene, det vi si de personene som er ansvarlig for å lære bort og veilede når elevene er utplassert i en virksomhet eller en bedrift.

Arbeidet med denne delen av datainnsamlingen er bare første del av evalueringen. Dataene vi har fått tilgang på her i spørreskjemaundersøkelsen presenterer vi i denne rapporten som helhet, men de samme dataene danner også grunnlag for å kunne utarbeide punkter for observasjon, intervju og analyse av lokale tekster når prosjektmedarbeiderne skal ut i feltarbeid i tre LOSA-kommuner i tillegg til å besøke moderskolen i Nordkapp Kommune. Evalueringen vil legge fram sin sluttrapport 15. juni 2007.

Vi håper at denne rapporten vil gi større innsikt i LOSA-opplæringen, og videre bidra til diskusjon om denne formen for opplæring.

Alta, 10.februar 2007

Sidsel Germeten

LOSA-prosjektets bakgrunn og målsettinger

”Lokal Opplæring i Samarbeid med Arbeidslivet”, LOSA-prosjektet, i Finnmark er et toårig opplæringsforsøk som startet i kommunene Gamvik, Hasvik, Lebesby og Måsøy kommuner. Honningsvåg Fiskarfagskole og videregående skole (nå Nordkapp Maritime Fagskole og Videregående skole) er vertsskolen og elevene er innskrevet der (kalt ”moderskole” og ”nettverkskole”). LOSA har som målsetting å gi elever i utkantkommuner tilbud om videregående skole på sitt hjemsted i samarbeid med arbeids- og næringsliv. Elevene har tidligere kunnet ta forskjellige grunnkurs, avhengig av hvilke bedrifter som ønsket å delta i prosjektet, nå er det valg mellom ulike programfag etter læreplan 06 ”Kunnskapsløftet”. Med en slik opplæringsstruktur kan elevene ta VgI på steder der det opprinnelig ikke finnes videregående skoler, og på den måten bo hjemme.

I informasjonsmaterialet som er laget av Losa-gruppen i Honningsvåg leser vi at LOSA tilbyr opplæring på grunnkursnivå (VG I) til elevene på deres hjemmeplass. Studietilbudet er profilert som at *”opplæringen skjer ved at den enkelte elev møter på sitt hjemsted til ordinær klasse i vanlig skoletid”*. (ref. hjemmesiden til LOSA). Elevene benytter IKT i studiet gjennom læringsplattformen ”Classfrontier”, som er knyttet opp i nett med en eller flere faglærere inne på moderskolen. Den nettbaserte læringsarenaen omfatter kommunikasjon på ”Classfrontier”, telefonisk kontakt, e-post, chat og lyd/bilde kommunikasjon, leser vi i informasjonsmaterialet (jfr. informasjonsfolder om LOSA og informasjon lagt ut på nettet).

Vi leser videre at elevene har en lokalt pedagogisk veileder som følger opp elevene og ordner studieadministrative saker. Denne veilederen har ansvar for alle elevene i sin kommune. I tillegg til grunnopplæringen i ulike skolefag, skal elevene være utplassert i lokal bedrift fra 14 – 17 uker i løpet av skoleåret. Studietilbudet er desentralisert, men likevel på full tid og med innslag av IKT og opplæring knyttet til bedrift. Hovedmålgruppa for LOSA er de elever som nettopp har gått ut av ungdomsskolen, og som på den måten er førstegangssøkere til videregående opplæring, men også voksne som av en eller annen grunn har fått avbrutt sin utdanning tidligere og som dermed kan få et nytt tilbud nærmere hjemstedet.

Inneværende år er det seks kommuner som deltar i LOSA. De fire første som startet opp i 2005 var Måsøy, Hasvik, Lebesby og Gamvik. I tillegg har Loppa og Berlevåg kommuner

kommet med i 2006. Kommunene som deltar, har ansvar for finansiering, stiller lokaliteter til disposisjon, bidrar til avtaler med det lokale næringsliv og stiller sin IKT-kompetanse til rådighet for elevene. Vi leser på nettstedet til LOSA at det skal utarbeides særskilte avtaler for hver enkelt elev med den enkelte bedrift som blir med i LOSA. Bedriften får godtgjørelse for dette arbeidet. I utgangspunktet var det tenkt at alle studieretningsfagene og program skulle være mulig å gjennomføre etter denne modellen, men manglende avtaler med det lokale næringsliv har i praksis vist seg å begrense tilbudene og mulighetene for elevene.

På nettstedet (www.hvag.vgs.no): står det følgende målsetting elever tilknyttet LOSA:

- eleven kan fritt velge studieretning og likevel bo hjemme
- mindre utgifter for eleven og familien
- eleven får ansvar for sin egen opplæring
- eleven får verdifull yrkespraksis og veiledning i lokale bedrifter
- eleven får samarbeide på tvers av studieretninger i egen klasse ved skolen
- eleven får aktiv bruk av internettstøttet opplæring i studieretningsfagene, og egen PC ved skolen.
- eleven får individuell veiledning fra erfarne nettlærere og lokale veiledere.

For det lokale næringsliv og enkeltbedrifter er det skissert følgende utfordringer og muligheter:

- bedriften får delta i opplæring av motivert ungdom fra sitt eget lokalmiljø
- bedriften får et nært samarbeid med den lokale videregående skolen og/eller
- faglig samarbeid med erfarne faglærere fra Honningsvåg fiskerfagskole og videregående skole (*nå Nordkapp Maritime: prosjektleders merknad*).
- bedriften får muligheten til selv å bidra til rekruttering av framtidig arbeidskraft innenfor sin næring
- bedriften de får bidra til å beholde ungdommen i lokalsamfunnet
- bedriften får være med å styrke studietilbudene ved den lokale videregående skolen
- bedriften får økonomisk kompensasjon for arbeidet.

I relasjon til at skoletilbudet knyttes nærmere hjemkommunen til elevene, leser vi at prosjektet vil gi den enkelte kommune anledning til å påvirke de tilbud som skal gis til lokale ungdommer, og blir dermed en aktiv medspiller i et videregående opplæringsløp uten at de selv er nødt til å ta det hele fulle ansvar.

En lignende modell for LOSA har vært utprøvd i Nordland fylke de siste 4 år, og er nå på bakgrunn av svært positive resultater vedtatt etablert som et ordinært tilbud i flere kommuner. (Stavem, 2003). Konklusjonene fra Stavems rapport er at studiemodellen har ført til mindre frafall, forhindret ungdom å flytte hjemmefra, styrket samarbeidet skole, næringsliv og kommune og fått flere elever til å fullføre videregående opplæring. Erfaringene fra Nordland fylkeskommune har vært nyttige ved etablering av LOSA i Finnmark.

Målsettinger med LOSA

Målformuleringene som prosjektet har i Finnmark beskriver at LOSA er et tilbud som kan få flere av elevene som ellers hadde valgt å reise bort, til å bli på sin hjemmeplass og nyttiggjøre seg av det lokale grunnkursstilbudet. Dermed håper ”moderskole” og kommuner at tilbudene skal gi andre effekter ved at elevene forblir ett år lengre hjemme, enn om de måtte reise bort til andre deler av fylket for å ta videregående opplæring. Dette skal kunne få positive konsekvenser både for eleven, foreldre og for lokalsamfunnet, noe som igjen er vedtatt hovedmålsettingen i fylkeskommunens opplæringsplan ”Kompetent region og Regional utviklingsplan (RUP)”: *”All kompetanseoppbygging skal ivareta enkeltindividenes, samfunnets og næringslivets kompetansebehov”*.

Hovedmålsettingen med LOSA kan sees på som et tiltak for å nå fylkeskommunens planer med hensyn til å redusere frafallprosenten i videregående opplæring som er faretruende stor i Finnmark, særlig blant gutter. Videre vil modellen forenkle valgprosedyrer for elever som skal starte sin videregående opplæring. Gjennom det regionale utviklingsarbeidet som fylkeskommunen skal ivareta knyttet til videregående opplæring, er et planverk som Kompetent region og Regional Utviklingsplan (RUP) tydelig forankret i at alle de videregående skolene må bruke næringslivet og lokalsamfunn langt sterkere som læringsarena i den videregående opplæring. Dette er en grunntese som også går igjen i Stortingsmelding nr. 30: (2003-2004) ”Kultur for læring”.

Studentantallet pr. 31.05.2005 vist at 47 elever var knyttet til LOSA, da vi sendte ut våre spørreskjema i januar 2007, var det 63 registrerte elever i LOSA. Kommunefordelingen i 2005 var slik: Hasvik Kommune har 7 elever, Måsøy har 15, Lebesby har 18 og Gamvik 7 elever. Av de 47 elevene tilknyttet LOSA er de fleste innskrevet på grunnkurs i ”Allmenne og

økonomiske fag” (N=14) og ”Hotell- og næringsfag” (N=14). De resterende 19 er fordelt på ”Merkantile fag” (N=7), ”Elektrofag” (N=7), ”Helse- og sosialfag” (N=3) og ”Medier- og Kommunikasjonsfag” (N=2) (Tveide, 2005). I 2006, etter innføringen av den nye læreplanen ”Kunnskapsløftet” har videregående skole fått nye innretninger med programfag, fellesfag og prosjekt til fordypning. Første klasse på videregående heter nå VG I, 2, og 3. klasse heter Vg II og Vg III. Oversikten over elevtallet for 2006/2007 vises senere i rapporten.

Det kan være en foreløpig hypotese at den nye studiestrukturen har løst opp noe av de tidligere skillelinjene mellom allmennfag og yrkesfag, at den legger mer vekt på fellesfag og videre individualisert studieløp. Den skulle i utgangspunktet harmonere godt med LOSAs målsetting om et individualisert studieløp. Evalueringen har som målsetting å få fram nyanser omkring dette sett fra elevenes side, lærernes side, fra skoleledelsens side, fra lokale veiledere og bedriftens side.

Om evaluering av LOSA og problemstillinger

Hele evalueringen, som er todelt, har følgende overordnede målsettingen med evalueringen:

Hvilken effekt har LOSA-Finnmark hatt på den enkelte elevs skolegang, på vertsskolen, kommunene og det lokale næringslivet?

Problemstillingen er vid og strekker seg utover det å ”måle” suksess ved kun en variabel, nemlig prosentvis gjennomstrømning. Vi har lest i media at LOSA – sekretariatet skriver at ”*LOSA Lokal opplæring i samarbeid med arbeidslivet har vært en suksess i Finnmark og er nå inne i sitt andre år. Erfaringen er svært gode, frafallet er i null, og LOSA er per i dag en av landets beste på alternative opplæringsformer, som bl.a. opplæring i bedrift og bruk av IKT*”. (ref Ole Håvard Olsen på nettet). Når frafallet er minimalt eller ”null” som det står her, kan iverksetterne av LOSA ha oppnådd sin målsetting. Vi som evaluerer LOSA har bakgrunn fra høgskole og lærerutdanning og vi ser utdanningseffekter utover målet om bra gjennomstrømning. Vi vil studere hva som skaper en god gjennomstrømning, vi vil finne ut hva elevene tenker om sitt videre liv i kommunen eller andre steder, vi vil studere lærer- og elevkontakt og om det er sammenheng mellom arbeidsmåtene i LOSA og de resultatene elevene får til eksamen. Videre ønsker vi å studere hvordan bedriftene mottar elever som er

utplassert fra VG I, og hvordan bedriftene ser sin opplæring i sammenheng med den øvrige opplæringen LOSA – elevene får. En konkretisering av problemstillingen er her forstått som å evaluere og finne ut hvilken virkning en slik utdanningsmodell som LOSA har hatt – eventuelt både positivt og negativt – på de ulike deltakerne i prosjektet. Selv om effekten, det vil si virkningen først og fremst skal komme brukerne, det vil si elevene, til gode, kan det, i et prosjekt som dette, være like viktig å finne ut hvilken påvirkning prosjektet har hatt i kommunene og det lokale næringslivet. Den tredje part her er *moderskolen* og forsøksprosjektet som har vært organisert der. Feltet som skal evalueres er videregående opplæring etter en ny opplæringsmodell. Modellen er først og fremst desentralisert og knyttet til utvalgte kommuner, likevel bundet nært til ”moderskolen” i Honningsvåg gjennom IKT-baserte kommunikasjonskanaler som læringsplattformen ”Classfrontier”, e-post, telefon og lyd/bilde kommunikasjon (jfr. oppslag i Altaposten 9/10-06).

Design, utvalg og metoder

Første del av evalueringen er en spørreskjemaundersøkelse foretatt av og blant de elevene som begynte sin videregående opplæring i LOSA høsten 2006. Målet med å velge et elevperspektiv er å få elevenes selv til å svare på ulike sider ved opplæringen, både det nettbaserte, det skolebaserte og det bedriftsbaserte. Elevenes spørreskjema er vedlegg 3. Videre har vi valgt å sende spørreskjema til de lokale veilderne, både for å vite noe om deres bakgrunn og utdanning, men også for å se LOSA-opplæringen fra deres side. Spørreskjemaet til LOSA-veilderne er vedlegg 1. Den siste målgruppen i denne delen av evalueringen er bedriftsinstruktørene, det vil si den personen som er hovedansvarlig for opplæringen i virksomhet eller bedrift. Spørreskjemaet til bedriftsinstruktørene er vedlegg 2. Første del av evalueringen gir dermed et *breddeperspektiv*.

Andre del av evalueringen skal følge opp de samme tre perspektivene som i del I, men her vil vi studere prosessene nærmere i tre utvalgte kommuner: Berlevåg, Masøy og Loppa. I tillegg vil det foregå et feltarbeid knyttet til prosjektledelsen og faglærerne som er tilsatt ved Nordkapp Maritime Fagskole. For begge delstudier vil samme hovedproblemstilling og forståelsen av feltet og av LOSA ligge til grunn for evalueringsoppdraget, men de to devalueringene vil ha ulikt fokus. Et feltarbeid i forskningssammenheng har som målsetting av studere aktiviteter, relasjoner og prosesser i et avgrenset *case* (Johannesen & Tufte, 2002). Våre case er her er opplæringen i LOSA i tre ulike kommuner. For å få et bredere perspektiv,

vil vi også bringe moderskolens syn på opplæringen inn i evalueringen. I et feltarbeid som case-studie er det vanlig å bruke observasjon, intervju og tekstanalyse som forskningsmetoder (Germeten, 2005). *Case-studiene*, vil gi beskrivelser av ulike modeller og løsninger som hver enkelt kommune har valgt eller har vært i stand til å iverksette. Det innebærer at den lokale veilederen i hver kommune bør intervjues, likedan representanter for næringslivet i samarbeidende institusjoner eller bedrifter, og eventuelt foreldre. Det blir i tillegg til elevinformantene minst 3 intervjuer pr kommune i tillegg. Til sammen vil det utgjøre totalt (minst) 20 dybdeintervjuer samlet i de fire kommunene, inkludert moderskolen i Nordkapp Kommune. Ved evalueringer innebærer det å være på stedet minst to dager på hver plass, i tillegg kommer tid til utskrivning analyse og etterarbeid av intervju. Arbeidsmessig vil det tilsvare ca 3 uker pr. kommune i full tidsarbeid = 12 uker til bare intervju i kommunene (Germeten & Gaarder, 2003). Feltarbeid er altså en tilnærming som komme tettere på aktører og deres forståelser og handlinger og som da vil gi annen informasjon enn en spørreskjemaundersøkelse. Andre del av evalueringen vil dermed vektlegge et *dybdeperspektiv*.

I første del av evalueringen vil utvalget av elever omfatte alle elevene i LOSA (N=63) i 2006/2007. For å ta et historisk tilbakeblikk på fordelingen av elever på ulike studieretninger og kommuner i det første året i LOSA (2005/2006), viser vi til denne tabellen.

Kommune	Hasvik	Måsøy	Lebesby	Gamvik	Totalt
Allmenn- og øk.fag		4	6	4	14
Elektrofag	1		3	3	7
Helse- og Sosialfag		1	2		3
Hotell- og næringsmiddelfag	5	5	4		14
Medier- og kommunikasjonsfag		2			2
Mekaniske fag	1	3	3		7
Totalt	7	15	18	7	47

I 2006/2007 er det 63 registrerte elever med i LOSA pr. 1.januar 2007. Oversikten vises her:

Studieretning/ Kommune	Hasik	Loppa	Måsøy	Lebesby	Gamvik	Berlevåg	SUM
Studiespesialiserende fag		2	7	2	1	8	20
Elektrofag							0
Helse- og Sosialfag	1		6	2	4	6	19
Restaurant- og Matfag	1		1	1	1		4
Naturbruk Blå	2	1	2				5
Teknikk og Industriell Produksjon	1	3	2	1		3	10
Service og Samferdsel	1		1		1	2	5
	6	6	19	6	7	19	63

Oversikten viser at det er to ”store kommuner” med i LOSA, Måsøy og Berlevåg. For øvrig fordeler elevtallet seg med 6-7 i de øvrige kommunene. Når vi skal ut i feltarbeid har vi bevisst valgt ut både Berlevåg og Måsøy kommuner, i tillegg til feltarbeid i Loppa. I feltarbeidet vil utvalg av elever til intervju bli tilfeldig utvalgt i betydningen av at det var den første i alfabetet som spørres først, deretter den neste o.s.v. Av anonymitetshensyn er ikke utvalget omfattet av utvalgte programfagskombinasjoner som finnes der det kun er en elev, men vi søker en spredning på kjønn og på programfag i utvalget. I tillegg til elevene vil den lokale veileder bli intervjuet og de(n) lokal(e) bedriftsinstruktør(er). Dersom det er mulig vil vi gjerne få observert hvordan opplæringen foregår og bli vist hvordan læringsplattformen fungerer som kommunikasjonsmiddel og læringsmedium. For alle informanter vil det bli utarbeidet separate intervjuguider, kanskje ulike intervjuguider for hver kommune.

Ved Nordkapp Maritime Fagskole vil både rektor, minst en faglærer og prosjektleder intervjues. I tillegg vil vi intervju PP-rådgiver, da vi allerede nå, ut fra vårt materiale, ser at det er flere elever som er tatt inn på særskilte vilkår. Rektor, faglærere og PP-rådgiver utgjør en tredje part i opplæringstriangelet. Hver av disse informantene skal ha en egen utarbeidet intervjuguide, da de innehar ulike funksjoner og ansvar i LOSA.

Prosjektleder har vært professor i pedagogikk ved Høgskolen i Finnmark, Sidsel Germeten. Hun har også deltatt i utforming av spørreskjema og observasjons- og intervjuguider og har medvirket til utskriving av rapportene. Medarbeidere har vært høgskolelektorene Torill Solheim, Mikkel Andres Bongo, Helene Jakobsen og Aksel Pedersen. Torill Solheim har analysert dataene fra spørreskjemaundersøkelsen knyttet til bedriftsinstruktørene, og er medforfatter av Rapport I. Hun er videre ansvarlig for feltarbeidet og dataene fra Måsøy Kommune. Helene Jakobsen er ansvarlig for feltarbeidet og dataene i Berlevåg Kommune og Aksel Pedersen fra Loppa Kommune. Sidsel Germeten er ansvarlig for feltarbeidet ved ”moderskolen” i Nordkapp Kommune. Alle prosjektmedarbeiderne er ansvarlige for sluttrapporten som skal legges fram i løpet av juni 2007.

Om spørreskjemaundersøkelsen

Evalueringen startet opp ved å skrive og systematisere evalueringsprosjektet og utarbeide tre ulike spørreskjema på internettdatabasen Questback (www.questback.com) som ble sendt ut til alle LOSA-elevne 2006/2007 etter en e-postliste utarbeidet av LOSA-sekretariatet. Tilsvarende e-postlister fikk vi tilsendte for de lokale veilederne og for bedriftsinstruktørene. Slik vi hadde forventet, fikk vi samtlige e-postadresser til de lokale veilederne (N=7) og til elevne (N=63). Problemet oppsto da vi ville rekvirere adressene til bedriftsinstruktørene, da det viste seg at ikke alle disse var registrert med e- postadresse. Vi valgte derfor å sende ut spørreskjemaet til de vi fikk adressen til (N=41), og regnet med at vi da ville ønske å øke antall informanter fra bedriftenes side ved neste evalueringsrunde.

Dataselskapet *Questback* et internasjonalt selskap med hovedkvarter i Norge, men med kontorer i til sammen 12 europeiske land. Selskapet ble opprettet i år 2000, og har over 800 organisasjoner som kunder, deriblant kjente firmaer for eksempel Tandberg, Norge, Finlandia, Finland og Høgskolen i Finnmark. *Questback* er altså et lisensiert, dataverktøy som kan brukes til å utarbeide spørreskjema for utsendelse via e-postadresser og for generering av rådata. Ved å inneha lisens kan kunder opprette et spørreskjema, sende det ut til mange informanter og motta anonymiserte rådata tilbake fra *Questback*. På den måten kjenner ikke vi, som forskere, til hvem som har svart, eller hvor svarene kommer fra.

Dataverktøyet til *Questback* er laget for store kvantitative surveys og har, etter vår vurdering, begrensninger knyttet til mer småskalaundersøkelser. Vi er prisgitt en på forhånd redigert mal for oppsett av spørsmål i spørreskjemaer, men med muligheter for å gi informantene rom til å svare med åpne svarkategorier. Vi har i våre spørreskjemaer (Vedleggene 1, 2 og 3), benyttet oss av flere former for spørsmål. Vi har brukt følgende måter å stille spørsmål på:

- *I hvor stor grad er du enig i følgende utsagn:”(...)Svaralternativer: femgradert skala*
- *Avkryssningsspørsmål: Svaralternativer: både et valg og flervalg*
- *Åpne spørsmål. Svaralternativer: Kort og langt svar*

Til sammen ga dette oss flere varianter av måter å spørre på som vi har brukt i de tre spørreskjemaene som vi har utviklet. Selv om vi ser nytten av et slikt dataverktøy, oppfatter vi også dets begrensninger. Dette oppdaget vi best gjennom svarene som elevene ga oss, der mange har krysset av ”vet ikke”, kanskje fordi de ikke har forstått hva som menes med spørsmålet. Det må forskere alltid ta høyde for når spørreskjema utvikles med forhåndsbestemte svarkategorier. Det er store fordeler med å bruke spørreskjema, da mediet når ut til mange informanter samtidig, men det har også sine ulemper. Er først spørreskjemaet sendt, kan det ikke rettes opp. Vi ser derfor spørreskjemaundersøkelsen og feltarbeidet som komplementære informasjonskanaler.

DEL 1: Spørreskjemaundersøkelse til lokale veiledere

Den første delen av spørreskjemaundersøkelsen ble gjennomført med dataverktøyet *Questback* i oktober 2006. Spørreskjemaet ble sendt ut til alle lokale veiledere på e-postadresse, oppgitt av prosjektledelsen ved Nordkapp Maritime Fagskole og Videregående skole. Svarene kom til oss anonymt, og er videre bearbeidet av prosjektmedarbeiderne i LOSA-evalueringen. Alle de lokale veilederne svarte på vårt spørreskjema, så vi har 100% respons her (N=6)

Personlige data

Av de seks lokale veilederne var det fire menn og to kvinner. Halvparten av disse seks veilederne var over 50 år, og halvparten under 50 år. Av de tre under 50 år var det en mellom 20-30 år, en mellom 30-40 år og en mellom 40 og 50 år. Ingen var over 60 år. Fire av de lokale veilederne hadde bodd i den kommunen de arbeidet i mer enn 20 år, noe som vi vil betrakte som "nesten hele sitt voksne liv". En person var relativt ny med botid på under 5 år, og en person hadde hatt botid mellom fem og ti år. Av utdanningsbakgrunn hadde samtlige lokale veiledere enten universitet – eller høyskoleutdanning.

Vi tolker at de lokale veilederne er godt, formelt kvalifiserte, de fleste har vært tilsatt i kommunen nesten hele sitt voksne liv. Kun en person oppgir å ha bodd i kommunen mellom 0-5 år, og vårt måleinstrument gir oss ingen informasjon om det er nesten 5 år eller om det er en som er innflyttet nylig og eventuelt begynt rett i jobben som lokal veileder. Når det gjelder stillingens oppgaver og beskrivelsen av disse, oppgir halvparten at de er fornøyde med stillingsbeskrivelsen, og den andre halvparten at den er ok. (i Questback brukes begrepet "indifferent").

Veiledernes vurdering av elevgruppen

Veilederne ble også spurte om de kunne karakterisere elevgruppen de hadde i LOSA. De svarmulighetene som ble gitt var på en femgradert skala fra 1-5, der laveste score var 1 ("Svært ressursvsak") og høyeste 5 ("svært ressurssterk"). Svarene fordelte seg slik:

Navn	Prosent
1	0 %
2	16,7 %
3	50,0 %
4	33,3 %
5	0 %

Det var ingen av veilederne som vurderte elevgruppen verken som svært ressursavak eller svært ressurssterk. Det vil si at lærerne vurderer tyngdepunktet til å ligge på 3-4, det vil si fra gjennomsnittet og oppover mot ressurssterk. Hovedinntrykket er derfor ikke at LOSA – elevene er spesielt ressurssvake, sett fra veiledernes side.

På en skala fra 1-5, der 1 er ”svært misfornøyd” og 5 er ”svært fornøyd” og spørsmålet om veileder syntes om han/hun hadde tid nok til å følge opp elevene, fordelte svarene seg slik:

	1	2	3	4	5
Navn	Prosent	Prosent	Prosent	Prosent	Prosent
Faglig teoretisk	0 %	0 %	66,7 %	33,3 %	0 %
Praktisk opplæring?	0 %	16,7 %	66,7 %	16,7 %	0 %
Sosialpedagogisk?	0 %	16,7 %	66,7 %	16,7 %	0 %
På praksisplassen?	16,7 %	16,7 %	66,7 %	0 %	0 %

Av denne tabellen ser vi at ingen er svært fornøyd med den tiden de har til veiledning, men at en person er svært misfornøyd med tid til veiledning på praksisplassen. Tyngdepunktet ligger på midten på alle de ulike fagområdene, med en tendens liggende mot fornøyd når det gjelder alle fagområder. Dette er områder det blir viktig å følge opp ved intervju i LOSA – evalueringens i del 2 av evalueringen: nærstudier i tre kommuner. Særlig gjelder det spørsmål knyttet til relasjonen mellom lokal veileder og det arbeidet eleven gjør ute i bedrift /virksomhet (her: ”på praksisplassen”). Her vil vi senere vurdere dette i lys av de vurderingene elevene selv og bedriftsinstruktørene gjør av de samme relasjonene.

Veilederne fikk også spørsmål om de var fornøyd med den faglige veiledningen de ga elevene. Spørsmålet ble formulert slik at veilederne kunne differensiere mellom fagene norsk, matematikk, engelsk, naturfag, tysk, kroppsøving, felles programfag og prosjekt til fordypning. Det ble brukt samme skala som ovenfor. Svarene fordelte seg slik:

	1	2	3	4	5
Navn	Prosent	Prosent	Prosent	Prosent	Prosent
Norsk	0 %	0 %	50,0 %	0 %	50,0 %
Matematikk	0 %	0 %	40,0 %	40,0 %	20,0 %
Engelsk	0 %	0 %	50,0 %	50,0 %	0 %
Naturfag	25,0 %	0 %	75,0 %	0 %	0 %
Tysk	33,3 %	0 %	33,3 %	33,3 %	0 %
Kroppsøving	25,0 %	0 %	25,0 %	25,0 %	25,0 %
Felles programfag	25,0 %	0 %	75,0 %	0 %	0 %
Prosjekt til fordypning	0 %	50,0 %	50,0 %	0 %	0 %

I faget norsk var halvparten av veilederne svært fornøyd med den veiledningen de ga, den andre halvparten var sånn gjennomsnittlig fornøyd. I matematikk var fordelingen noe annerledes. Bare 20 % var svært fornøyd, mens 80% av veilederne var fra gjennomsnittlig til meget godt fornøyd. I faget engelsk lå også alle respondentene på skalaens 3-4. Vi tolker svarene slik at veilederne er godt fornøyd med den veiledningen de får gitt i fellesfagene norsk, matematikk og engelsk. I forhold til resten av fagområdene er tabellen forskjellig fra de tre første fagene. I naturfag, tysk, kroppsøving og felles programfag er det fra 25%-33% som er svært misfornøyd med den veiledningen som blir gitt. Resten av respondentene ligger på skalaen 3-4 og er relativt godt fornøyd, med unntak av faget kroppsøving som fordeler seg nesten jevnt over hele skalaen med unntak av score 2. Når det gjelder prosjekt til fordypning, er situasjonen slik at omtrent halvparten er sånn passe fornøyd og halvparten er mindre fornøyd. Vi tolker svarene dit hen at veiledning i fagene har ulike vilkår og muligheter. I de såkalte "tradisjonelle" kjernefagene norsk, matematikk og engelsk, fungerer veiledningen godt, i de andre fagene varierer graden av vellykkethet ut fra veilederne egen vurdering. Derfor er dette et område som bør følges opp av intervjuundersøkelsen våren 2007.

Veiledernes vurdering av materiell og utstyr

På spørsmål om veilederne var fornøyd med det datatekniske utstyret som elevene har tilgjengelig, var halvparten av veilederne fornøyd, en var svært fornøyd og to var ikke fornøyd (score 2). Det kan derfor se ut til at det ikke er like vilkår i alle kommuner. Når det gjelder elvenes internettilgang, fordeler svarene seg jevnt på skalaen 3-5, det vil si at veilederne er jevnt over godt fornøyd med elevenes internettilgang. Når det gjelder veilederne egen kompetanse i forhold til det datatekniske, ligger 5 av 6 veilederne på skalaens punkt 3-4 og betrakter seg som ganske fornøyd. En veileder er svært misfornøyd med sin egen kompetanse. Når vi krysskopleter dette med kjønn, viser det seg at det er en kvinne som er misfornøyd med sin egen datakompetanse, men mennene i undersøkelsen er jevnt over fornøyd med den kompetansen de har. Fordelingen er slik:

Er du fornøyd med den datatekniske kompetansen du selv har i forhold til å hjelpe?	Total	Kjønn	
		Kvinne	Mann
	%	%	%
Very Unsatisfied	16,7	50,0	0,0
Unsatisfied	0,0	0,0	0,0
Indifferent	50,0	50,0	50,0
Satisfied	33,3	0,0	50,0
Very Satisfied	0,0	0,0	0,0
N	6	2	4

På spørsmål om veilederne er fornøyd med elvenes læremidler, er fem av seks fornøyd, den sjette er sånn passe fornøyd (score 3-4). Nesten samme fordeling er gjeldende for om veilederne er fornøyd med tilgang på inventar og utstyr. Alle seks er enten sånn passe fornøyd eller fornøyd (score 3-4). Når det gjelder anlegg og utstyr for kroppsøving er det en veileder som er svært fornøyd (score 5) og resten fordeler seg på score 3-4.

Veiledernes vurdering av samarbeidsrelasjoner

I spørreskjemaet fikk veilederne spørsmål om ulike samarbeidsrelasjoner, så som samarbeid med foreldre, klasselærerteamet, lokal kroppsøvingslærer, nettverklærere og spørsmål gjeldende sikkerhetsforanstaltninger.

Når det gjelder samarbeid med elevenes foreldre svarer alle seks på en score fra 3-4, det vil si at samarbeidet skole-hjem er tilfredsstillende i LOSA, sett fra veilederne side. Siden vi ikke har tilsvarende spørreskjema til foreldrene, kan vi ikke sammenligne svarene fra veilederne med foreldrenes oppfatninger. Også samarbeidet med klasselærerteamet og med lokal kroppsøvingslærer fungerer tilfredsstillende. Samtlige seks veiledere svare med score 3-4 på samarbeidet med klasselærerteamet, men hele tre veiledere vurderer at de er svært fornøyd med samarbeidet med lokal kroppsøvingslærer. De tre andre fordeler seg på score 3-4 og er relativt fornøyd de også.

Når det gjelder samarbeidet med nettlærerne i utvikling av individuelle læreplaner (IOP) for elever som har bruk for det, er svarfordelingen ujevn. To veiledere er ikke fornøyd med dette samarbeidet, tre veiledere er sånn passe fornøyd og kun en er godt fornøyd. Vi tolkene svarene slik at dette kan være et kritisk punkt i LOSA, og tydeligvis varierer dette

samarbeidet fra en kommune til den neste. Den samme profilen kommer til syne på spørsmålet om veileder har muligheter til å melde fra om manglende sikkerhetsforanstaltninger i opplæringsammenheng. Her fordeler også respondentene seg på score 2-4: En veileder setter score 2 som tyder på at det medfører få muligheter til å melde fra om sikkerhetsforanstaltninger. De fem øvrige ligger på score 3-4 som tyder på at de vurderer at det ikke er ganske store muligheter for å si fra. Om de har meldt noen saker, forteller svarene ingenting om.

Veilederne og læreplanen "Kunnskapsløftet"

Vi spurte veilederne flere spørsmål knyttet til den nye utdanningsreformen "Kunnskapsløftet". Det var spørsmål både til egen kompetanse, til skolering og kurs og spørsmål knyttet til veilederne kjennskap til fagene i læreplanen. På spørsmål om hvilken kompetanse veilederne vurderte at de hadde i forhold til den nye læreplanen, fordelte svarene seg slik:

Navn	Prosent
1	0 %
2	16,7 %
3	83,3 %
4	0 %
5	0 %

Fordelingen ligger på score 2-3. Det var altså ingen av veilederne som vurderte at de hadde god eller høy kompetanse (score 4-5) på den nye læreplanen, men fordelingen lå på mindre god og "sånn passe" kompetanse, og det tolker vi som nokså alarmerende. Vi betrakter de lokale veilederne som nøkkelpersoner i gjennomføringen av hele LOSA – prosjektet, og dersom disse anser seg selv til å lav kompetanse på "Kunnskapsløftet og den nye læreplanen, kan vi se vanskeligheter med å gjennomføre den nye utdanningsreformen overfor elevene, enten de arbeider selvstendig på internett, er på samlinger eller arbeider ute i bedrift.

På spørsmål om skolering, fikk veilederne velge mellom ja/nei og "noe skolering". Når det gjelder den skoleringen de har, fordelte svarene seg slik:

Navn	Ja	Noe	Nei
	Prosent	Prosent	Prosent
Fellesfag	0 %	33,3 %	66,7 %
Felles programfag	0 %	33,3 %	66,7 %
Lokalt læreplanarbeid	0 %	66,7 %	33,3 %
Tilpasset opplæring	0 %	50,0 %	50,0 %

I hovedsak er også her svarene i tråd med vurderingen av egen kompetanse. Ingen svarer ”ja,” på spørsmålet om de har fått (nok) skolering i fellesfag, felles programfag, lokalt læreplanarbeid og tilpasset opplæring. Hovedtyngden ligger på ”nei”-svar, og på ”noe skolering” . Det som også er interessant er at det ikke er noen skillelinjer mellom de to første postene ”fellesfag” og ”felles programfag” som er nye begreper i ”Kunnskapsløftet” og de store fagområdene ”lokalt læreplanarbeid” og ”tilpasset opplæring” som er begreper hentet fra L97 og tidligere læreplanreformer. Vi tolker at opplæringen av veiledere i LOSA har vært mangelfull. På spørsmål om hvem som har stått for opplæringen, fordelte svarene seg slik:

Navn	Prosent
Kollegabasert opplæring	20,0 %
Kommunen	40,0 %
Honningsvåg videregående	0 %
Fylkeskommunen	0 %
Høgskole	20,0 %
Andre	40,0 %

Det mest interessante her tolker vi til å være posten ”andre”. To veiledere oppfatter at det er andre instanser enn de som primært står ansvarlig for opplæring og skolering av tilsatte i lærerstillinger som har gitt den skoleringen de har fått. Mulig at noen har krysset av her, fordi de ikke har fått noe skolering? Det har vi ingen mulighet til å etterprøve. For øvrig er det slik at en person svarer å ha fått mest opplæring gjennom en høgskole, en gjennom kollegabasert opplæring og to veiledere har fått opplæring i den kommunen de arbeider. Ingen veiledere har svarer at de har fått skolering eller kompetanseutvikling om ”Kunnskapsløftet” gjennom fylkeskommunen eller LOSA- ledelsen.

På spørsmål om veilederne anser det som sin oppgave å informere elever, foreldre og praksisplasser om ”Kunnskapsløftet”, svarer en veileder ”Ja”, fire ”Delvis” og en ”Nei”. Det er tydelig ulike oppfatninger av dette spørsmålet og det er selve uenigheten om dette som er interessant. Vi må nærmere inn på dette i intervju, og prøve å få tak i hvorfor veilederne ser ulikt på dette. På spørsmål som gjelder i hvor stor grad læreplanen ”Kunnskapsløftet” har fått gjennomslag i bedrifter/virksomheter, ligger scorene på 2-3. Det tolker vi til at veilederne oppfatter at LK06 ”Kunnskapsløftet” blir lite benyttet i bedriftsopplæringen.

Videre fikk veilederne spørsmål om det ble benyttet noen former for lokale læreplaner i bedriften/virksomheten som LOSA-elevne hadde opplæring i. Svarene fordelte seg slik på en skala fra 1-5:

Navn	Prosent
1	0 %
2	16,7 %
3	83,3 %
4	0 %
5	0 %

Ingen av veilederne svarte på score 4-5, det vil si at lokale læreplaner ble ”svært mye” brukt. En veileder svarte at den ble ”svært lite” brukt. Resten fordelte seg på score 2-3, noe som tyder på at det ikke er omfattende bruk av ”Kunnskapsløftet” i bedriftene/virksomhetene der LOSA-elevne får opplæring. På spørsmål om det benyttes noen former for lokale læreplaner i bedriftsopplæringen, var svarfordelingen slik:

Navn	Prosent
1	16,7 %
2	33,3 %
3	33,3 %
4	16,7 %
5	0 %

Tyngdepunktet ligger her på score 2-3. Til sammen er det mye som tyder på at kjennskapen til læreplanarbeid generelt og ”Kunnskapsløftet” spesielt er lite utbredt i opplæringsbedriftene, dette sett ut fra veilederne side.

Spesialundervisning og tilpasset opplæring

Veilederne fikk også spørsmål om de visste om det var utarbeidet individuell opplæringsplan for elever i opplæringsbedriftene. På en skala fra 1-5 skulle de vurdere om de fantes fra ”svært sjelden” (score 1) til ”svært ofte” (score 5). Ingen informanter svarte på score 4-5, men de fordelte på skalaen fra 1-3 slik:

Navn	Prosent
1	33,3 %
2	16,7 %
3	50,0 %
4	0 %
5	0 %

En svarer ”svært sjelden”, mens resten fra 2-3 som ikke innebærer ofte det heller. Vi tolker det dit hen at IOP ikke er særlig utbredt i opplæringsbedriftene, slik veilederne vurderer det. På videre spørsmål om veilederne synes det er vanskelig å kontrollere om de oppgavene elevene får i henhold til læreplanen ”Kunnskapsløftet”, svarer alle informantene på skalaen

score 2-3, noe vi tolker at opplæringen i bedrift også innholdsmessig er vanskelig å kontrollere for de lokale veilederne.

På spørsmål om lokale veilederne har ansvar for elever med rett til spesialundervisning § 5.1, svarer samtlige at det har de, det vil si noen av det totale elevantallet de har, har rett til spesialundervisning. Vi vet ikke fra denne undersøkelsen om omfanget, verken antallet eller %. På spørsmål om de får midler fra fylkesutdanningsjefen til organisering av spesialundervisningen, svare 5 "ja" og en "vet ikke". På spørsmål om opplæringen av elever med særskilte behov er sikret gjennom individuell tilrettelegging (IOP), svarte tre "Ja" og tre "Delvis". Disse to siste spørsmålene, sammen med spørsmålet om IOP var utbredt i bedriftene/virksomhetene elevene hadde opplæring i, sier oss noe om utbredelsen av IOP, men svært lite om innholdet eller den praktiske bruken. Dette er spørsmål som må følges opp gjennom intervjuundersøkelsen. Det er heller ikke særlig utbredt at elevene selv deltar i planleggingen, gjennomføringen og vurderingen av opplæringstilbudet som blir gitt. Sett fra veilederne side, svarer tre veiledere at elevene ikke deltar og tre veiledere at de delvis deltar i utarbeidelse a de lokale opplæringsplanene.

Når veilederne så blir spurt om hvor fornøyd de samlet sett er med organisering av opplæringstilbudet til elevene, fikk veilederne mulighet til å svare på en skala fra 1-5 (lik skalaene ovenfor). Ingen svarer med score 1-2. Tyngdepunktet ligger på sånn passe fornøyd (score 3), mens en veileder er godt fornøyd og en annen veileder er meget godt fornøyd med organisering av den opplæringen elevene får. På spørsmål om veilederne er fornøyd med den rådgivningen som er gitt elevene og deres foresatte når det gjelder valg av opplæringssted. er det ingen som svarer på score 1-2, det vil si at det er ingen som er veldig misfornøyd. Tyngdepunktet ligger på sånn passe fornøyd (tre veiledere), men også her er en godt fornøyd og en er svært godt fornøyd. Samlet sett er veilederne relativt godt fornøyd med elevenes utvikling så langt i LOSA-prosjektet (score 3-4). Det samme gjelder svarene på spørsmål om faglig utvikling i fellesfag. Alle seks veiledere ligger på score 3-4, likeså på spørsmål om faglig utvikling gjennom felles programfag. Noe mindre fornøyd er veilederne når det gjelder elevenes faglige utvikling i valgfrie programfag. Der fordelte de seg på score 2-4, likevel med et tyngdepunkt på relativt godt fornøyd. Samme fordeling foreligger på spørsmålet om faglig utvikling i prosjekt til fordypning.

Når det gjelder elevenes arbeidsvaner og evne til selvstendig arbeid ligger også de lokale veilederne på score 2-4. Tyngdepunktet ligger på score 3. Noe bedre vurderer veilederne elevenes samarbeid med medelever. Her ligger scoren på 4-5, der fem veiledere vurderer samarbeidet som meget godt og en veileder som svært godt.

Veiledere om bedriftsopplæringen

Spørsmålet om samarbeid mellom elevene, skolen og opplæringsbedriften, skal stilles til alle tre parter. I denne omgang er det veiledere som svarer.

Fire veiledere svarer at de er sånn passe fornøyd og to svarer at de er fornøyd med sammenhengen mellom opplæring i bedrift og opplæringen gitt på videregående skole. Når vi ber dem om å vurdere hvor fornøyde de tror elevene er med teoriundervisningen gitt på videregående skole, svarer alle veilederne på score 4-5, det vil si at de tror elevene er godt fornøyd eller svært godt fornøyd. På spørsmål om de tror elevene er fornøyde med opplæringen i bedrift, ligger svarene på score 3-5. Det betyr at de tror at elevene er fornøyde, opp mot svært fornøyde. På spørsmål om elevene er fornøyde med kroppsøvingsopplæringen svarer alle at de tror elevene er godt fornøyde (score 4). Når veilederne videre skal vurdere samarbeidet mellom de fagansvarlige lærerne på vertsskolen og de opplæringsansvarlige i bedriftene/virksomhetene der elevene får sin opplæring, ligger også score på 3-4, det vil si at veilederne oppfatter dette samarbeidet som relativt uproblematisk, verken svært fornøyd eller svært misfornøyd.

Videre fikk veilederne spørsmål om hvor ofte de måtte kontakte fagansvarlige lærere på vertsskolen for å hjelpe de opplæringsansvarlige i bedriften, fordelte svarene seg slik:

Navn	Prosent
1	16,7 %
2	16,7 %
3	50,0 %
4	16,7 %
5	0 %

Her skal score 1 tolkes som "sjelden" og score 5 som "ofte". Ingen av veilederne sier at dette skjer ofte. Tyngdepunktet ligger på score 3 med tre veiledere. Dette tolker vi som at dette er akkurat som forventet, med en liten dreining mot sjelden forekomst. Altså, de lokale veilederne har liten kontakt med moderskolen angående problemer som oppstår i bedriftsopplæringen. Om det er slik på grunn av få/ingen problemer eller fordi det ikke er særlig kontakt mellom veiledere og bedriftene/virksomheten, vet vi ikke. Men, vi hadde en

hypotese om at de lokale veiledere var bindeleddet mellom vertsskolen og opplæringen ute i bedrift/virksomhet, og da hadde vi forventninger til større og mer kontakt. Når veilederne skal vurdere samarbeidet mellom fagansvarlige i kroppsøving på vertsskolen og de lokale kroppsøvingslærerne i kommunen, kan svarene tyde på at det også her er manglende samarbeid. Her er det en lokal veileder som ikke har svart på spørsmålet, men 4 veiledere har score på 1-2 ("1 = *svært lite tilfredsstillende*" og 2 = *lite tilfredsstillende*) og en har score 4 (*tilfredsstillende*). På dette spørsmålet er det tydelig at veilederne har ulike erfaringer. For oss er det fortsatt uklart hva som ligger i oppgaver og ansvar ved å være lokal veileder.

På det siste spørsmålet vi stilte spurte vi i hvor stor grad veilederne var fornøyde med egen læring og utvikling gjennom stillingen. Ingen av veilederne var *svært godt fornøyd*, mens tyngdepunktet på 4 veiledere lå på score 4 (*fornøyd*). Bare en var på score 3 (*relativt fornøyd*). Ut fra dette tolker vi at lokale veiledere ikke anser LOSA-prosjektet å innebære svært store karriere- eller utviklingsmuligheter for dem selv, men de er jevnt over fornøyde med sin egen læring og utvikling gjennom jobben.

Del II: Spørreskjema til instruktører i bedrift.

Den andre delen av spørreskjemaundersøkelsen ble gjennomført med dataverktøyet *Qestback* i januar 2007. Spørreskjema ble sendt ut til alle veiledere i bedriften/virksomheten på e-postadresse, gjennom vår oppdragsavdeling SE-OPP, og svarene kom inn anonymt og er videre behandlet av prosjektmedarbeiderne i LOSA. Det ble sendt ut spørreskjema til 41 bedrifter/virksomheter i LOSA og femten instruktører har svart. Dette tilsier en svarprosent på 36,6 %. Vi anser dette som en svært lav prosentdeltakelse, og vi vil derfor være svært forsiktige med å trekke for bastant konklusjoner ut av denne delen av undersøkelsen. En lav svarprosent kan kanskje indikere lav interesse for LOSA fra bedriftenes side, og dette vil vi gå videre med i vårt feltarbeid våren 2007.

Om bedriften/virksomheten

Kunnskap og kompetanse er en bærebjelke i den videre utviklingen av det norske samfunnet. Fag- og yrkeskompetanse legger grunnlag for et godt arbeids- og samfunnsliv for mange. Fag- og yrkesopplæringen sikrer rekruttering og kompetanse til lokalt arbeidsliv. Skolen og lærebedriftene skal være lærende organisasjoner og utvikle samarbeidsformer som sikrer at elevene får en helhetlig opplæring. I lærebedriftene har instruktørene et særlig ansvar for at elevene utvikler interesse og engasjement i arbeidet med yrkesfagene.

Vi spurte de lokale veilederne/instruktørene i bedriftene/virksomheten flere spørsmål knyttet til bedriftene som opplæringsbedrift. Det var spørsmål både om bedriften var godkjent som opplæringsbedrift, om de er medlem av et opplæringskontor eller opplæringsring, om rekrutteringsordninger, yrkesfaglig kompetanse i bedriften og egen kompetanse.

Av de femten bedriftene som har svart, tilhører ni bedrifter det private næringslivet og seks bedrifter/virksomheter tilhører det offentlige arbeidslivet. På spørsmålet til instruktørene om de kjenner til om bedriften har offentlig godkjenning som opplæringsbedrift fra Yrkesopplæringsnemnda svarer fire *ja*, seks *nei* og fem svarer at *de vet ikke*. Videre svarer åtte av de spurte at deres bedrift har ønske om å bli en godkjent lærebedrift. Tre bedrifter ønsker ikke en slik godkjenning, mens fire instruktører svarer at de ikke vet om deres bedrift har noe ønske om å satse på å bli en godkjent lærebedrift. Det er kun to av bedriftene som er medlem av et opplæringskontor eller opplæringsring.

På spørsmålet om bedriften har noen lærlinger tilsatt svarer instruktørene slik:

Navn	Prosent
ingen lærlinger	86,7 %
1-2 lærlinger	6,7 %
3-4 lærlinger	6,7 %
5-6 lærlinger	0 %
over 7 lærlinger	0 %

Det er hele tretten av bedriftene/virksomhetene som ikke har noen lærlinger, en bedrift har 1-2 lærlinger og en bedrift har mellom tre-fire lærlinger tilsatt. Lærlingeopplæringen gis innenfor barne- og ungdomsarbeiderfaget, butikkfag og IKT. Antall ansatte innenfor de ulike bedriftene/virksomhetene varierer fra 220 – til to bedrifter med en person tilsatt. De fleste bedriftene har mellom 3- 7 ansatte. Ti av de femten bedriftene har ansatte som har fagbrev. Den største bedriften har ca 40 ansatte med fagbrev. En annen bedrift har 20 ansatte med fagbrev, tre bedrifter har 1 ansatt med fagbrev mens resterende har fra 2-7. Elleve av respondentene mener at andelen av ansatte med fagbrev er tilfredsstillende, to bedrifter mener de har for få faglærte, mens to svarer *vet ikke* på dette spørsmålet. Vi tolker at en stor andel av lærebedriftene har godt kvalifiserte fagarbeidere, men at arbeidsplassene som elevene utplasseres i varierer mye m.h.t. størrelse, antall ansatte og innhold i virksomheten. Det er forskjelligheten som er felles kjennetegn, og da kan det også være vanskelig å generalisere svarene..

På spørsmålet om bedriften har planer om å øke andelen faglærte arbeidere fordeler svarene seg slik:

Navn	Prosent
Ja	7,1 %
Nei	42,9 %
Vet ikke	50,0 %

Som vi ser så svarer halvparten av de spurte at de ikke vet om bedriften har planer om å øke andelen av faglært arbeidskraft. Svarene kan tolkes at de lokale veilederne ikke blir informert om bedriftens framtidige planer, eller man kan forstå svarene dit hen at det ikke er noen klare planer i de aktuelle bedriftene om å rekruttere framtidige (fag)arbeidere gjennom LOSA-systemet.

Av svarene på spørsmålet om hvordan bedriften rekrutterer lærlinger framkommer det at to bedrifter rekrutterer lærlinger gjennom fagopplæringskontoret, tre gjennom videregående skoler, fire svarer at ungdom tar selv kontakt med den aktuelle bedriften og seks av de spurte svarer at de ikke vet hvordan bedriften rekrutterer lærlinger. På spørsmålet om hvordan bedriftene generelt rekrutterer arbeidskraft, viser det seg at om lag halvparten rekrutterer gjennom annonser. Bare en bedrift rekrutterer arbeidskraft gjennom arbeidskontoret. Videre er det to bedrifter som rekrutterer arbeidskraft gjennom bekjente.

På spørsmålet om hvilken begrunnelse bedriften har for å ha elever i opplæring svarer over halvparten av de spurte at det er viktig å bidra til regional utvikling, men også sikre rekruttering av faglært arbeidskraft.

Navn	Prosent
Sikre rekrutteringen av faglært arbeidskraft	46,7 %
Utdanne bedriftens arbeidskraft selv	0 %
Utvikle den generelle kompetansen i bedriften	20,0 %
Bedre bedriftens konkurransevne	0 %
Bidra til regional utvikling	60,0 %
vet ikke	13,3 %

Som vi ser her så er begrunnelsene i tråd med de nasjonale føringer for kvalitet i fag- og yrkesopplæringen der en av målsettingene er å sikre rekruttering og kompetanse til lokalt arbeidsliv som har stor betydning for verdiskapingen i samfunnet og for regional utvikling.

Instruktørene som har besvart spørreskjemaet for bedriftene har følgende stillingsbetegnelser: Daglig leder i bedrift, styrer i barnehage, butikkmedarbeider, styrer, innkjøpssjef, leder, kjøkkensjef, avdelingsleder, ungdomsklubbleder, rådmann, arbeider og kioskeier.

I tilknytning til hvilken stilling instruktørene har i sin bedrift er det også viktig å få kjennskap til om veilederne i bedriftene har fagutdanning i de fagene som bedriften gir opplæring i. Av tabellen kan vi lese at det er to instruktører som har fag/svennebrev. Hovedvekten av instruktørene har yrkeserfaring i de aktuelle fagene som bedriften gir opplæring i. Tabellen viser:

Navn	Prosent
Fagutdanning med fag/svennebrev	13,3 %
Yrkeserfaring	46,7 %
Beslektet fagutdanning	0 %
Yrkesmessig proffesjonsutdanning	20,0 %
Beslektet yrkeserfaring	0 %
Annen faglig og yrkesmessig bakgrunn	13,3 %
Other, please specify:	6,7 %

Når de med egne ord skal beskrive hva de kan best, får vi fram hvilken yrkeskompetanse mange av bedriftsinstruktørene har. Svarene gjenspeiler seg i deres egen vurdering av hvilke fagområder de anser seg å ha best kompetanse i, og viser dette:

[Data, IT](#)

[arbeid med barn, oppgave skriving og veiledning](#)

[pedagogikk](#)

[produksjon](#)

[Butikkdrift/lagerstyring](#)

[pedagogikk,spesialpedagogikk](#)

[kokk](#)

[sykepleie/ledelse](#)

[kundeservice](#)

[Vet ikke.](#)

[Administrasjon](#)

[Reiseliv, service](#)

Som bedriftene er ulike, innehar også bedriftsinstruktørene ulike kompetanser. Gjennom å møte ulike voksne mennesker i sin bedriftsopplæring, får elevene store muligheter til å se ulike yrker i virksomhet. Svakheten kan være at elevene ikke får innblikk i og ta del i yrkeskompetansen fullt ut, dersom bedriftsinstruktørene ikke ser sin opplæringsoppgave som del av videregående opplæring.

Om opplæringen i bedrift/virksomheten.

Fag- og yrkesopplæring bygger på en tradisjon der opplæringen har vært nært knyttet til yrkeslivet og selve utøvelsen av yrket. Fag- og yrkesopplæringen foregår i dag dels i skolen og dels i arbeidslivet. Det tilsier at bedriftene/virksomhetene bør ha et godt samarbeid med skolen i denne type opplæring. Opplæringen i bedrifter/virksomheter skal blant annet gi elevene et grunnlag for å velge blant mange forskjellige yrker etter fullført første år i videregående skole. Dette stiller krav til en systematisert og planmessig opplæring som er i tråd med intensjonen til Kunnskapsløftet. Derfor var det viktig for oss å stille spørsmål om hvordan opplæringen i bedrifter/virksomheter blir organisert, hvem som har ansvaret for opplæringen av elevene i bedriftene, samarbeidspartnere, skolering og spørsmål knyttet til instruktørens kjennskap til fagene i læreplanen.

På spørsmålet om det er et særskilt system for opplæringen i bedriften viser det seg at det er bedriftens faglige leder som i stor grad har hovedansvaret for elevenes opplæring. Tre av bedriftene har en fast person som har elevenes opplæring som hovedansvar.

Vi ønsket også å finne ut hvilke viktige faglige kvalifikasjoner og egenskaper instruktørene mente var viktig for den personen som har ansvaret for det daglige opplæringsarbeidet i bedriften. På spørsmålet om faglige kvalifikasjoner fikk vi disse svarene:

Navn	Prosent
Han/hun bør være en dyktig fagarbeider	26,7 %
Han/hun bør ha fag/svennebrev	6,7 %
Han/hun bør ha mesterbrev eller høyere faglig utdanning	13,3 %
Han/hun kan være uten fagutdanning, men bør være flink til å instruere og veilede	33,3 %
Han/hun bør ha en pedagogisk utdanning	13,3 %
Vet ikke	6,7 %

Svarene fordelte seg her ulikt. Det er altså ulike oppfatninger blant instruktørene om hva de betrakter som viktigste kompetanse eller bakgrunn som ansvarlig for opplæring i bedrift/virksomhet må ha. Av svarene som tabellen viser kan vi tolke at hovedtyngden av de spurte mener at den som skal ha ansvaret for opplæringen ikke nødvendigvis behøver å ha fag/svennebrev eller annen høyere utdanning. Vedkommende bør være en dyktig fagarbeider og være flink til å instruere og veilede. På videre spørsmål om hvilke egenskaper de vurderte høyest av de som skal drive med opplæringen, fordelte svarene seg slik:

Navn	Prosent
Han/hun bør ha egenskaper som veileder	33,3 %
Han/hun bør kunne skape god kontakt med elevene	6,7 %
Han/hun bør være allsidig praktisk og teoretisk	26,7 %
Han/hun må være spesielt interessert i opplæring	20,0 %
Han/hun bør ha jevnt godt humør og entusiasme	6,7 %
Vet ikke	6,7 %

Slik vi tolker svarene så mener instruktørene at vedkommende som skal veilede elevene i en yrkesfaglig opplæring bør være flink til å instruere og veilede, bør være en dyktig fagarbeider og ha allsidig praktiske og teoretiske kunnskaper. Det kan synes som betydningen av å ha fagutdanning/utdanning vektet lavere enn det å ha personlige egenskaper som veileder.

Kan det bety at veiledere ute i bedriftene ikke anser formell kompetanse som utdanning gir som meget viktig i opplæringen av elevene? Spørsmålet her kan være om det er tradisjonelle kulturforskjeller som gjør seg gjeldende med hensyn til synet på opplæring i skole og på arbeidsplass. Dette kan vi ikke vite her. På spørsmål om sammenheng mellom yrkesteoriopplæringen i bedrift og i skole fikk instruktørene fire alternativer å velge mellom og svarene fordelte seg slik:

Navn	Prosent
Ingen sammenheng	26,7 %
Nokså god sammenheng	46,7 %
God sammenheng	26,7 %
Meget god sammenheng	0 %

Hovedvekten av svarene ligger på score 2 der de fleste instruktørene vurderte at det var en nokså god sammenheng mellom yrkesteoriopplæringen i skolen og bedriften. Det var ingen som vurderte at det var en meget god sammenheng. Fire av instruktørene mener at det er ingen sammenheng mellom yrkesteoriopplæringen i skole og bedrift. Dette tolker vi som at det kan være kulturforskjeller i synet på hva yrkesteoriopplæringen skal være i bedriften eller hvordan den skal gjennomføres i samarbeid med skolen. Det kan være av interesse å finne ut av hvordan yrkesteoriopplæringen blir ivaretatt og hvem i bedriftene som har ansvaret for denne delen av opplæringen.

På spørsmålet om sammenhengen mellom allmennteorierundervisning i skole og bedrift kunne vi ikke se de store forskjellene når vi sammenligner foregående spørsmål med unntak av at det var fem instruktører som mente at det ikke var noen sammenheng mellom allmennteorierundervisningen i skole og bedrift. Svarene fordelte seg slik:

Navn	Prosent
Ingen sammenheng	33,3 %
Nokså god sammenheng	40,0 %
God sammenheng	26,7 %
Meget god sammenheng	0 %

Videre spurte vi spesifikt om faget kroppsøving. Det ville være av interesse å vite hvordan instruktørene vurderer betydning av kroppsøvingfaget. I Kunnskapsløftet er kroppsøvingfaget vurdert som meget viktig i det forebyggende helsearbeidet som skolen har ansvar for. På en skala fra 1 (svært viktig) til 5 (ikke viktig) skulle de vurdere betydningen av faget kroppsøving for elevenes arbeid i bedriften.

Navn	Prosent
1 - Svært viktig	33,3 %
2	26,7 %
3	13,3 %
4	6,7 %
5 - Ikke viktig	20,0 %

Tre svarer at kroppsøvingfaget ikke er så viktig for elevenes arbeid i bedrift, men som vi ser ligger tyngdepunktet av svarene på skalaen 1-2 som er viktig og svært viktig, med en tendens liggende mot mindre viktig.

Vi spurte også om det veiledes i gode arbeidsstillinger og – teknikker for å forebygge yrkesskade. Her mente 60% at det ble veiledet i arbeidsteknikk ved deres bedrift. 20% svarte *vet ikke* og 20% svarte *nei*. Vi tolker svarene som at kroppsøvingfaget med ergonomi anses som viktig. Ergonomi er en del av kroppsøvingfaget på yrkesfagene og er viktig med tanke på forebygging av senere yrkesskader.

Vi spurte videre om elevene blir satt til å gjøre arbeidsoppgaver som har lite med yrkesopplæringen å gjøre. 50% av respondentene svarte at elevene sjelden blir satt til slike arbeidsoppgaver og 28,6 % svarte at elevene i deres bedrift aldri ble satt til å utføre arbeidsoppgaver som ikke er relevante for yrkesopplæringen. Som vi ser så ligger hovedtyngden av svarene på skalaen fra sjelden til aldri. Dette er instruktørens oppfatninger. Her kan det være av interesse å se på om elevenes opplevelser/erfaringer stemmer overens med instruktørens svar (se derfor også del III i rapporten). Svarene fordelte seg slik:

Navn	Prosent
Ofte	0 %
Av og til	21,4 %
Bare når det er nødvendig	0 %
Sjelden	50,0 %
Aldri	28,6 %

Læreplanverket "Kunnskapsløftet".

Vi spurte instruktørene flere spørsmål knyttet til den nye utdanningsreformen "Kunnskapsløftet". Det var spørsmål både til egen kompetanse, til skolering og spørsmål knyttet til instruktørens kjennskap til innholdet i læreplanene.

På spørsmål om de kjenner til den yrkesfaglige læreplanen fordelte svarene seg slik:

Navn	Prosent
Svært lite tilfreds	21,4 %
Lite tilfreds	7,1 %
Nøytral	57,1 %
Tilfreds	14,3 %
Svært tilfreds	0 %

Hovedvekten av de spurte svarte at de var passe fornøyd eller ok. (i Qestback brukes begrepet "indifferent"). Det var altså ingen av instruktørene som hadde meget god kjennskap til den yrkesfaglige læreplanen, men fordelingen lå på sånn passe og svært lite. Vi betrakter de lokale instruktørene i bedriftene som viktige veiledere og rollemodeller for elevene i LOSA – prosjektet, og vi kan se at det er store utfordringer med å følge opp den nye reformen overfor elevene ute i bedriftene der instruktørene har ansvar for at elevene når kompetansemålene som er fastsatt i læreplanen.

På spørsmålet om hvilke alternativer som passer best for å beskrive det yrkesfaglige programfagets betydning for opplæring til yrket fordelte svarene seg slik:

Navn	Prosent
Det tar vare på sentrale krav til en fagarbeider	13,3 %
Det har bidratt til å forbedre yrkesopplæringen	6,7 %
Det har gjort det lettere for eleven(e) å spørre om hjelp fordi de inneholder kompetansemålene	0 %
Det har gjort det lettere for eleven(e) å ta ansvar for egen læring	26,7 %
De blir stort sett fulgt i vår bedrift	0 %
Vet ikke	53,3 %

Halvparten av de spurte svarte *vet ikke*. Vi kan tolke svarene dit hen at de spurte ikke har gode nok kunnskaper om hva programfagene betyr i den yrkesfaglige opplæringen siden det er en ny faglig terminologi som benyttes i de nye læreplanene. Nytt for yrkesfagene er at tidligere studieretningsfag erstattes med felles programfag og prosjekt til fordypning. Vi spurte også et spørsmål om de har fått opplæring i å bruke de nasjonale læreplanene i Kunnskapsløftet.

Svaret her kan vi tolke som svært alarmerende. Ingen av instruktørene hadde fått opplæring i å bruke læreplanene. Videre spurte vi om hvordan de vurderte den opplæringen de hadde fått og da fordelte svarene seg på en annen måte. Svarene ble slik:

Navn	Prosent
Meget god opplæring	0 %
God opplæring	7,1 %
Nokså god opplæring	7,1 %
Lite god opplæring	50,0 %
Vet ikke/vil ikke svare	35,7 %

På forrige spørsmål svarte respondentene at de ikke har fått opplæring i å bruke de nasjonale læreplanene. På spørsmålet ovenfor skulle bedriftsinstruktørene vurdere hvor god opplæringen hadde vært. Det kan være vanskelig å vurdere en opplæring de ikke har fått utenfra, men vi tolker her svarene slik at informantene skiller mellom ”å kunne bruke planen i praksis” og ”fått opplæring om de nye nasjonale læreplanene”, og at de svarer for eksempel at de har lært gjennom utveksling og samtale med andre kollegaer. Det kan også være at de har misforstått spørsmålet. Dette problemområdet må vi kartlegge gjennom intervju. Svarene kan vi også se i sammenheng med et annet spørsmål senere i spørreskjemaet der vi spurte om de har fått skolering i ”Kunnskapsløftet” og hvem som har gitt dem denne opplæringen. Der fordelte svarene seg slik:

Navn	Prosent
Jeg har satt meg inn i denne reformen selv	25,0 %
Yrkesopplæringsnemnda	0 %
Kommunen	0 %
Den lokale veileder	0 %
Personell fra den videregående skolen	12,5 %
Other, please specify:	62,5 %

På score 6 som skal angi andre alternativer svarer instruktørene at de ikke har fått noen skolering med unntak av to som ikke har svart. En av respondentene har fått skolering av personell fra den videregående skole og tre har selv satt seg inn i denne reformen. Samlet sett så tolker vi at opplæringen generelt av instruktørene i temaet ”Kunnskapsløftet” har vært mangelfull i LOSA.

Videre fikk instruktørene spørsmål om bedriften hadde lokal læreplan for prosjekt til fordypning. Svarene fordelte seg slik:

Navn	Prosent
Ja	13,3 %
Nei	73,3 %
Vet ikke	13,3 %

I ”Kunnskapsløftet” er faget ”prosjekt til fordypning” en viktig del av den helhetlige opplæringen som skal foregå i skole og ute i bedrift/virksomhet. Faget er en del av det obligatoriske skoletilbudet. Prosjekt til fordypning skal vurderes med egen karakter. Skolen må etablere et godt samarbeid med bedriften om både opplæring og vurdering av elevene. I forskriften for læreplaner står det: ”Skoleeier har ansvaret for at det blir utarbeidet lokale læreplaner i prosjekt til fordypning”. Slik vi tolker svarene så er det bare to bedrifter som har fått informasjon om eller sett en slik lokal læreplan. Videre på spørsmålet om hvordan en lokal læreplan blir benyttet svarer 69,2 % av informantene at de *vet ikke*. Dette kan bekrefte våre antagelser om at lokale læreplaner er ukjent område for bedriftene. Når vi videre spurte om instruktørene har fått opplæring i å lage og bruke lokale læreplaner, er det bare en av instruktørene som har fått slik opplæring. Det går fram av tabellen nedenfor:

Navn	Prosent
Ja	6,7 %
Nei	86,7 %
Vet ikke	6,7 %

Videre spurte vi om hvordan de vurderte denne opplæringen og svarene fordelte seg slik:

Navn	Prosent
Svært lite tilfreds	40,0 %
Lite tilfreds	40,0 %
Nøytral	20,0 %
Tilfreds	0 %
Svært tilfreds	0 %

På alle våre spørsmål om læreplanverket ”Kunnskapsløftet”, kan svarene tyde på at det ikke er omfattende kjennskap til og bruk av de nye læreplanene i bedriftene/virksomhetene der LOSA-elveene får opplæring. Samlet sett er det mye som tyder på at kjennskap til læreplanarbeid generelt og ”Kunnskapsløftet” spesielt er lite utbredt i opplæringsbedriftene, og vi ser dette som et kritisk punkt knyttet til helhet og sammenheng mellom opplæringen i skolefag og opplæringen i bedrift.

Spørsmål om elevene

Instruktørene ble også spurt om de kunne karakterisere elevenes faglige forutsetninger for å klare LOSA- opplæringen. Svarene fordelte seg slik:

Navn	Prosent
Svært lite tilfreds	0 %
Lite tilfreds	8,3 %
Nøytral	33,3 %
Tilfreds	33,3 %
Svært tilfreds	25,0 %

Av denne tabellen så ser vi at ingen av instruktørene vurderte elevene som meget svak faglig. Det vil si at de vurderte elevene fra gjennomsnittet og oppover mot faglig sterk. En elev ble vurderer som lite faglig sterk. Videre spurte vi om hvordan instruktørene vurderte elevenes forutsetninger for å tilpasse seg miljøet og opplærings situasjonen ved bedriften/virksomheten. Av svarene som framkom tyder det på at elevene har et godt forhold til de andre ansatte og at de mestrer arbeidet godt.

På spørsmål om hvordan bedriftene klarte å tilpasse opplæringen etter elevenes evner og forutsetninger ser vi at ingen av respondentene mente at de klarte å tilpasse opplæringen dårlig eller at de ikke klarte det. Det vil si at instruktørene vurderte tyngdepunktet til å ligge på 1-3, det vil si fra middels bra til særdeles bra. Fordelingen var slik:

Navn	Prosent
Jeg mener at dette klarer vi særdeles godt	23,1 %
Jeg mener at dette klarer vi meget godt	53,8 %
Jeg mener at vi klarer det middels bra	23,1 %
Jeg mener at vi klarer det dårlig	0 %
Jeg mener at vi klarer det overhodet ikke	0 %

Hovedinntrykket er at bedriftene/virksomhetene legger til rette for opplæring tilpasset elevenes evner og forutsetninger når det gjelder miljø og opplærings situasjonen, men det er ikke så tydelig når det gjelder det faglige innholdet. Instruktørene fikk også spørsmål om bedriften utarbeidet individuelle opplæringsplaner for elever som trengte spesialundervisning. Det var bare en opplæringsbedrift som hadde utarbeidet individuelle opplæringsplaner, IOP. På spørsmål om bedriften hadde fått opplæring i å lage individuelle opplæringsplaner var det ingen som hadde fått slik opplæring. Videre spurte vi om den videregående skole (moderskolen) utarbeidet IOP for elever som trenger spesialundervisning i din opplæringsbedrift. Svaralternativene var *ja, nei, vet ikke* og de fordelte seg slik:

Navn	Prosent
Ja	0 %
Nei	42,9 %
Vet ikke	57,1 %

Tabellen viser oss ikke noe entydig svar på om den videregående skole har utarbeidet IOP for elevene i opplæringsbedriftene. Bak ”*vet ikke*” svarene fra de fleste bedriftene kan det være elever i bedriften som har IOP, men at instruktøren ikke vet hvem som har utarbeidet dem. I neste spørsmål spør vi instruktørene om hvordan elevenes IOP er et egnet redskap i det daglige arbeidet med eleven. Her har bare 8 instruktører svart og svarene fordeler seg slik:

Navn	Prosent
Svært lite tilfreds	37,5 %
Lite tilfreds	12,5 %
Nøytral	12,5 %
Tilfreds	37,5 %
Svært tilfreds	0 %

På en score fra 1 (svært lite tilfreds) til 5 (svært tilfreds) viser det seg at tre av instruktørene er tilfredse, tre er svært lite tilfredse mens en er lite tilfreds og en annen mener at arbeidet med IOP som redskap i det daglige arbeidet med eleven er passe greit. På grunn av at bare 8 instruktører har svart på dette spørsmålet er det vanskelig å ha noen formening om hvorvidt IOP er et egnet redskap i det daglige arbeidet med elevene.

Videre spurte vi instruktørene om hvor ofte de samarbeidet med foreldrene. En instruktør svarte at de hadde kontakt med foreldrene 1-4 gang pr måned, to hadde kontakt 1-4 ganger hvert halvår. Ni svarte at de hadde sjeldnere kontakt enn 1-4 gang pr måned. Ingen hadde daglig kontakt eller ofte kontakt i løpet av uka. På spørsmålet om hvordan instruktørene i opplæringsbedriftene arbeider med å tilpasse opplæringen til den enkelte elev svarer instruktørene slik:

- *"Da dette er en liten plass, vet jeg hvem av elevene jeg har som har søkt på særskilt grunnlag, og hvilke problemer de har"*
- *"Har ikke fått noe informasjon fra skolen at de har IOP eller at de sliter med noe".*
- *"har ikke hatt det på flere år. Men har utdanning for å ha lærling fra opus Finnmark"*
- *"Vi lar eleven ta del i opplæringen selv, komme med forslag og slikt".*

Faglig oppfølging av elevene

I spørreskjema fikk instruktørene også spørsmål om betydningen av at opplæringsarbeidet på arbeidsplassen regelmessig ble fulgt opp av representanter fra skolen eller fra den lokale veilederen. Av svarene kan vi se at fjorten mente at det var viktig med regelmessig oppfølging. En svarte *vet ikke*. I neste spørsmål spurte vi om hvem de ønsket skulle være den som driver med faglig oppfølging. Hovedtyngden av respondentene (64,3 %) mente at de faglige ressurspersonene burde vær faglærerne. 21,4 % ønsket at de lokale veilederne skulle drive med faglig oppfølging. 14,3 % hadde et ønske om at denne oppfølging burde foretas av representanter fra skoleledelsen. Vi tolker disse svarene fra instruktørene om at det er et sterkt ønske om faglig oppfølging i lærebedriftene og at den bør være regelmessig. Videre på

spørsmål om hvor ofte instruktørene søkte hjelp hos den lokale veilederen i forhold til elevenes opplæring fordelte svarene seg slik:

Navn	Prosent
Aldri	15,4 %
Sjelden	53,8 %
Av og til	23,1 %
Ofte	7,7 %
Daglig	0 %

Av tabellen kan vi lese at kontakten mellom instruktørene i opplæringsbedriftene ikke skjer ofte. Et viktig spørsmål her er hvorfor instruktørene sjelden eller bare av og til søker hjelp hos den lokale veilederen. Vi spurte også om hvor ofte de hadde kontakt med de faglige veilederne i forhold til bedriftsopplæringen og der kan vi lese samme tendens. Det er sjelden kontakt mellom instruktørene og de faglige veilederne.

Navn	Prosent
Aldri	7,7 %
Sjelden	61,5 %
Av og til	30,8 %
Ofte	0 %
Daglig	0 %

Vi spurte også om hvor ofte de har kontakt med prosjektleder ved moderskolen. Her svarte ni at de hadde kontakt "av og til" og fem svarte at de hadde "sjelden" kontakt. Ingen av respondentene hadde ofte eller daglig kontakt med prosjektleder i LOSA eller andre faglærere.

Samlet sett kan vi si at svarene her avdekket at kontakten mellom de ulike aktørene som har ansvar for elevenes fag- og yrkesfaglige opplæring kunne vært bedre. Dette området bør vi studere nærmere i feltarbeidet. På spørsmålet om hvilke av disse personene som oftest tar kontakt med instruktørene angående LOSA fordelte svarene seg slik:

Navn	Prosent
Lokal veileder	21,4 %
Faglige ressurspersoner	21,4 %
Prosjektveileder	35,7 %
En fra skoleledelsen	14,3 %
Other, please specify:	7,1 %

Videre med LOSA

I spørreskjema fikk instruktørene spørsmål om hva de mener skal til for å gjøre LOSA-opplæringen bedre. Svarene fordelte seg slik:

Navn	Prosent
Skolen må være strengere før bedrifter bli valgt ut som opplæringsbedrifter	0 %
Skolen må besøke bedriften oftere og ha tettere oppfølging	30,8 %
Den som står for opplæringen må bli dyktigere faglig og pedagogisk	15,4 %
Opplæringen må følge læreplanene bedre	0 %
Skoleopplæringen og bedriftsopplæringen må samordnes bedre	38,5 %
Other, please specify:	15,4 %

Med egne ord, var det en instruktør som uttrykte seg slik: ”*Bedriftene må forespørres, ikke bare få en elev*”. Vår fortolkning av utsagnet var at det var overraskende at slik forekommer, da vi forutsetter at det inngås skriftlige avtaler med bedriftene. Informasjonsflyten kan likevel stoppe opp internt i bedriften eller virksomheten, fra ledernivå ned til den enkelte medarbeider som får opplæringsansvaret for eleven. Ut fra tabellen ovenfor kan vi se at veien videre med LOSA kan være avhengig av en bedre samordning mellom skoleopplæringen og bedriftsopplæringen. Moderskolen må besøke bedriftene oftere og ha en tettere oppfølging, likedan de lokale veiledernes rolle må avklares. Videre må det være et ønske om å styrke den faglige og pedagogiske kompetansen for den som står for opplæringen, enten den foregår i bedrift, på skole eller hjemme for LOSA-eleven.

Læringsplakaten som er prinsippmanifestet for ”Kunnskapsløftet” peker på betydningen av å styrke og utvikle læreres og instruktørers kompetanse og rolle. Veien videre for LOSA synes å være en videre utvikling som bygger på et nært samarbeid mellom lærestedene og en styrking av kompetansen som er spesielt knyttet til kvaliteten i elevenes yrkesfaglige opplæring.

Nesten til slutt spurte vi om hvilken effekt LOSA-prosjektet har hatt for bedriften.

Vi ser at hovedvekten av svarene er i tråd med de nasjonale føringer for kvalitet i fag- og yrkesopplæringen, der en av målsettingene er å sikre rekruttering og kompetanse til lokalt arbeidsliv som har stor betydning for verdiskapingen i samfunnet og for regional utvikling.

Svarene fordelte seg slik:

Navn	Prosent
Sikrer rekrutteringen av faglært arbeidskraft	18,2 %
Sikrer bedriften billig arbeidskraft	9,1 %
Utvikle den generelle kompetansen i bedriften	18,2 %
Høyner produktiviteten og bedrer bedriftens konkurranse evne	18,2 %
Bedriften blir i stand til å bidra til regional utvikling	54,5 %

På det siste spørsmålet spurte vi om instruktørene med egne ord kunne beskrive hva som hadde hatt størst effekt for den bedriften/virksomheten den enkelte instruktør var veileder. Svarene ble slik:

- "Hei. Har ikke hatt så stor effekt da hun var her en kort periode. Hadde litt veiledning. Merker det best ved at bemanningen blir økt, og vi får del barna i flere grupper"

- "Har hatt en elev som har vært veldig engasjert".

- "Har hele lærlingeopplæringen gjennom opus, så jeg føler at jeg har kompetanse for å ha lærlinger. Losa er noe annet en lærling da du har dem veldig kort tid. Begrenset hva du klarer å lære dem".

- "Ingenting, eleven har kun vært her 2 dager før jul. Hele opplegget er tragisk".

- "Ungdommene like å ha ungdom hos seg, økt andel ungdommer som er tilstede dem dagene elevene er på jobb".

- "Vi har vært nødt til å tenke gjennom egne rutiner, systematisere egne rutiner og få de beskrevet/dokumentert".

Siden svarene her peker i ulike retninger, vil dette være et viktig område for oss å undersøke når vi skal ut i feltarbeid våren 2007.

DEL III: Spørreskjema til elever i LOSA 2006/2007

Innledning og personlige data på informantene

Det tredje gruppen informanter vi ville samle informasjon av, var elevene som deltok i LOSA 2006/2007 på VG1. Vi fikk informasjon om at det var 63 elever registrert på det tidspunktet vi sendte ut våre spørreskjema. Vi fikk e-postliste tilsendt fra LOSA-sekretariatet og disse ble brukt ved utsendelse av spørreskjemaet, jfr. beskrivelsen av forskningsmetoden i denne delen av undersøkelsen.

Da spørreskjemaundersøkelsen var avsluttet, etter to runder med elektronisk purring, hadde vi fått inn 40 unike respondenter, det vil si 40 av 63 e-postinvitasjoner hadde generert 40 responser. Elevene er registrert i LOSA med sine personlige e-postadresser som ikke er linket opp til offisiell server ved en utdanningsinstitusjon, men til hotmail, yahoo, 2Cnet, online og lignende. Svakheten ved å bruke et slikt system, handler blant annet om at ikke alle leser sin e-post hver dag, da det er opp til den enkelte å logge seg på den postkassen de har oppgitt. Styrken er kanskje at de har oppgitt den e-postadressen de bruker mest, og dermed skulle vi kanskje nå de aller fleste elevene i løpet av responstiden. Brannmurer og karantenebestemmelser for e-post kan også være medvirkende årsak til at ikke alle elevene har besvart spørreskjemaet, det vil si vi har ingen ”garanti” for at skjemaet er kommet fram. Likevel har vi fått 64 % svar tilbake, og det betrakter vi som god respons som undersøkelse blant elever.

Kjønnsfordelingen mellom elevene er slik:

Navn	Prosent
Mann	47,5 %
Kvinne	52,5 %

Av de 40 som har svart, er det 32 elever som er 16 år, snart 17 eller som har fylt 17 år. Hovedtendensen er altså at LOSA –elevene begynner på videregående opplæring rett etter de har avsluttet sin grunnskoleopplæring. De 8 øvrige elevene som svarte var i kategorien 19-20 år. Hvorfor disse går første år på videregående i såpass høy alder, vites ikke sikkert, men det kan for eksempel være elever som har begynt tidligere og sluttet igjen, eller elever som hatt jobb noen år, og som nå ser mulighetene til skolegang i nærmiljøet sitt gjennom LOSA-

systemet. 25 av 40 respondenter kommer fra to kommuner: Måsøy med 13 elever og Berlevåg med 12. Fra de resterende LOSA-kommunene kommer det henholdsvis 1-3elever som har svart på vår undersøkelse. Av totalt 40 respondentene kommer 21 fra to programmer, henholdsvis fra Helse- og sosialfag med 11 elever og fra Studieforberevende program med 10 elever. Fra Teknikk og industriell produksjon (TIP) fikk vi 9 svar, fra Service og Samferdsel 5 svar. De resterende fra 1-3svar kom fra Restaurant og Matfag og Naturbruk Blå.

Bruk av IKT i utdanningen

LOSA utdanningen er en kombinasjon av nettbaserte studier, studieoppgaver og opplæring i bedrift. Vi var derfor interessert i å vite hvordan elevenes forhold til IKT var, både i utdanningssammenheng, men også utenom skolearbeidet. Det første vi ville ha rede på var hvor mange som hadde datautstyr med internettilkobling hjemme. 87,5 % svarer at de har internett hjemme. Dette er et høyt tall, men tatt i betraktning at elevene kanskje er helt avhengig av å være på nett hver dag, er det bekymringsfullt at så mange som 12,5 % av de 40 elevene som har svart, ikke har slik tilgang hjemme. Når det gjelder datautstyr på de stedene der det drives skole i tilknytning til LOSA, er det nesten ¼ som ikke har ”nødvendig datautstyr” i klasserommet. Når elevene skal svare på hva de savner, skriver de slik:

Headset

Høretelefoner slik at vi kan høre på tekster som ligger på fronter.

Scanner

Likevel kunne vi trengt en større internetlinje for å få tatt i bruk webcameraene vi har fått utdelt.

Lader, mus som virker og en ny skjerm! Det er en grønn strek midt på den gamle skjermen.

Digital camera som vi har fått men ikke kan bruke.

Vi har skriver, men den funke ikke for øyeblikket. Det tok lang tid før vi fikk telefon i klasserommet.

Jeg savner memory pen

video samtalene vi skulle ha med våre lærere over msn.

Når vi leser denne oversikten, ser vi at det er ulike mangler av liten og stort omfang. At det mangler, *memorypen* og *høretelefoner* kan vel det ansees som små ting som burde ha vært ordnet opp i, men scannere, skrivere og dårlig allment utstyr burde også være tilstede når LOSA er en IKT-basert utdanning (jfr. artikkelen i Altaposten). To informanter skriver at de

har fått webkamera og digitalt kamera som ikke er kompatibelt med annet utstyr de har, dette handler mer om koordinering og kunnskap om utstyret fra lærerne eller skolens side. Vi får forfølge dette temaet når vi starter intervjurundene våren 2007. På vårt spørsmål om internett fungerte tilfredsstillende var det en stor andel av elevene som svarte ”nei”. Fordelingen var slik:

Navn	Prosent
Ja	40,0 %
Nei	60,0 %

At så mange som 60% svarte at internett ikke svarer til forventningene, kan være et kritisk punkt i LOSA-opplæringen. På et annet spørsmål, svarer så mange som 63% av informantene at de surfer ”litt” på internett i skoletida, 1/3 svarer at de surfer ”mye”. Om dette er vilkårlig søking ut fra private gjøremål, vet vi ikke. Elevene får sin informasjon fra LOSA via Classfronter, så må elevene bruke internett i skolearbeidet sitt. Om forbindelsen ikke virker, om server er ute av drift eller anlegget ute av drift, vet vi ikke, men det alvorlige er at alle parter har forventninger til og baserer seg på at det skal fungere 100 %. Mye av dialogen lærer – elev foregår via internett og e-postsystemet. Når vi videre spør hvor ofte elevene har kontakt med sine lærere, varierer dette mye. 59% av elevene har kontakt minst en gang hver uke, så mange som 20% hver dag. At nesten 40 % svarer under kategorien ”annet”, kan tyde på et uklart spørsmål, men det kan også indikere at det skjer ”sjeldnere enn en gang hver måned” eller ”flere ganger hver uke”. Men, det kan også innebære ”aldri kontakt”. Om dette igjen skyldes teknisk svikt eller menneskelig svikt, vet vi ikke ut fra spørsmålet. Svarfordelingen var slik:

	Prosent
En gang hver dag	20,5 %
En gang hver uke	38,5 %
En gang i måneden	5,1 %
Annet	38,5 %

På spørsmål om elevene hadde lært seg til å finne informasjon på internett, fordelte svarene seg slik:

Navn	Prosent
Helt enig	45,0 %
Noe enig	22,5 %
Vet ikke	22,5 %
Noe uenig	10,0 %
Helt uenig	5,0 %

Som vi ser svarte ca 70% bekreftende på at de var helt enig/noe enig i dette usagnet, noe som igjen kan tolkes som at flertallet ser internett som mulighet til å søke ny kunnskap og informasjon.

Som en oppsummering av dette temaet vil vi si at god bruk av data ligger som en betingelse for å gjennomføre utdanning i LOSA-systemet. Når elevene peker på svikt i teknisk utstyr, og at de selv, nesten 90 % surfer ”noe” eller ”mye” på internett hver dag, kan dette tyde på at ikke alt fungerer slik det bør i kontakt mellom lærere og elever, når kontakten skal baseres på og foregå via nettet. Når vi viderefører spørsmål om kontakt med lærere og bruk av læremidler som neste tema i undersøkelsen, bekreftes noen av våre antagelser. For eksempel når vi spør om elevene synes de har god kontakt med nettlærerne sine, deler informantgruppen seg i nesten to like store grupper slik:

	Prosent
ja	57,5 %
Nei	42,5 %

Et lite flertall svarer at de føler de har god kontakt, og da går det på kvalitet og ikke hyppighet som vi tidligere spurte om. Det som er mer bekymringsfullt er at over 40 % svarer ”nei” på dette spørsmålet. Det kan ligge flere årsaker til dette, og det må vi følge opp i intervjurundene. Når elevene med egne ord kunne skrive hva de savnet, svarte de blant annet dette:

” Dem gjør det dem kan, men når man ikke har en lærer blir det til tider litt vanskelig. Spesielt for enkelte 16-åringa som ikke e sjølstendig, æ trur dem hadde tjænt på å sette i et klasserom me lærera. Så e enkelte av nettlæreran tell tider veldig slapp tell å bruke studioet, mens andre e kjæmpe flink tell både å bruke studioet og anna form for kommunikasjon.”

” Enkelte lærere har veldig dårlig kontakt med elevene sine. elevene på moderskolen har bedre kontakt og derfor et bedre tilbud en de som bor andre steder”

” Mer kontakt for veiledning, eller at de kan spørre hvordan det går og gi noen tips om hva jeg eventuelt burde jobbe mer med”.

” At alle skal være tilgjengelige på internett, f.eks MSN”

”Øyenkontakt”

Vi ser at dette går både på tilgjengelighet og innholdet i kontakten. Det siste svaret

”øyenkontakt” tolker vi til å handle om noe av det samme som det første sitatet, at den fysiske tilstedeværelsen savnes.

På spørsmål om elevene har god nok tilgang på lærebøker, svarer 85% ”ja”. De som svarer

”nei”, begrunner det ulikt. En skriver: *”Har bestilt en Helse- og Sosialbok, men den er ikke kommet ennå, enda det er 5 måneder siden den ble bestilt. Det er dårlig”*. De øvrige svarer at de savner bokhandel, og det samme handler jo for så vidt det første utsagnet om. Det at LOSA-utdanningen organiseres i små kommuner, gjør at det kan være vanskelig for noen å få tak i de lærebøkene de skal bruke.

Spørsmål knyttet til elevens opplevelse av seg selv som LOSA-elev

LOSA-opplæringen er basert på individualisert opplæring og det gjør at alle LOSA-elevene arbeider etter sin egen studieprogresjon og sitt eget tempo. Det er ikke lagt opp til mange felles fysiske møtepunkter, og dermed baseres mye av undervisningen på at elevene arbeider selvstendig. De fysiske fellesmøtene kan være opplæring i fellesfag som naturfag, engelsk, eller kroppsøving, og da samles elever fra flere kurs/studieretninger/programmer. Hele 75% av elevene svarer ”nei” at de ikke nødvendigvis savner medelever som arbeider med det samme som dem selv. Dette kan bety minst to ting. En tolkning kan være at de ikke savner medelever i det daglige, en annen tolkning kan være at de synes det er greit å treffe andre LOSA-elever som arbeider med andre fag/programmer/studieretninger. Det vi ikke vet, fordi vi ikke spurte, er hva de resterende 25 % savner. Når vi videre spurte, på en skala fra 1 (”helt enig”) – 5 (”helt uenig”), om LOSA -eleven synes de fikk bestemme over skoledagen sin, fordelte svarene seg slik:

Navn	Prosent
Helt enig	25,0 %
Noe enig	50,0 %
Vet ikke	15,0 %
Noe uenig	17,5 %
Helt uenig	7,5 %

Her var det 75% som var helt enig/noe enig i at det var stor selvbestemmelse over skoledagen. Vi har ikke presisert om dette gjelder innhold eller struktur, men tolker at det gjelder begge deler. 25% er noe uenig/helt uenig, og vi tolker at dette kan være elever som føler like stor forpliktelse til å følge opp selvstendige arbeidsoppgaver som om læreren skulle ha fysisk tilstedeværelse. 15 % svarer ”vet ikke”, og en del av disse har kanskje ikke helt bestemt hva de mener, noen synes kanskje spørsmålet er uklart, og andre igjen gidder ikke ta stilling. Slik er det med alle ”vet ikke” - svarene. Når ”vet- ikke”-gruppen er så stor som her, kan det tyde på at det er vanskelig å svare entydig på spørsmålet. På neste spørsmål presiserte vi at det gjaldt selvstendighet i forhold til å disponere tid. Da fordelte svarene seg slik:

Navn	Prosent
Helt enig	25,0 %
Noe enig	45,0 %
Vet ikke	25,0 %
Noe uenig	12,5 %
Helt uenig	2,5 %

70 % er helt enig/noe enig i at som LOSA-elev fikk de disponere skoledagen slik de selv bestemte. Her teller ”vet ikke”-gruppen 25%, så dette spørsmålet, som vi i utgangspunktet mente var en ytterligere presisering av det forrige, var kanskje heller ikke enkelt å ta standpunkt til. På det neste spørsmålet ville vi vite om det å føre logg for tilstedeværelse var like god kontroll som om en lærer var til stede. Da fordelte svarene seg annerledes:

Navn	Prosent
Helt enig	2,5 %
Noe enig	12,5 %
Vet ikke	35,0 %
Noe uenig	15,0 %
Helt uenig	42,5 %

Nesten 60 % var noe uenig/helt uenig og det tolker vi til å bety at loggføring ikke innebærer samme kontroll som når en lærer fører fravær. Det at en lærer fører fravær, innebærer kontroll utover øyeblikket en elev svar ”ja” på opprop, det innebærer lærerkontroll en hel time eller mer. Å logge seg inn på Classfronter kan innebære fysisk tilstedeværelse i innloggingsøyeblikket, men kan for eksempel bety at eleven umiddelbart legger Classfronter åpen og pålogget, men at eleven gjør noe annet eller er andre steder. På den måten er lærernes muligheter for reell kontroll av tilstedeværelse umulig. Om elevene utfører pålagte oppgaver, lekser, surfer på nettet, chatter eller annet, vet ikke læreren. Så mange som 70 % av LOSA-elevene svarer for eksempel av de gjør alle/nesten alle leksene i skoletiden. Det er altså et uklart skille mellom oppgaver som skal gjøres ”i skoletiden” og lekser. LOSA –opplæringen appellerer til elevers selvstendige arbeid, og det er de fleste elevene også enige i. På spørsmål om dersom LOSA – elev lærer seg til å finne svar på spørsmål selv, er 75 % helt enig/noe enig i dette utsagnet. Elevsvarene fordelte seg slik:

Navn	Prosent
Helt enig	42,5 %
Noe enig	32,5 %
Vet ikke	17,5 %
Noe uenig	10,0 %
Helt uenig	2,5 %

Også disse svarene kan tolkes på flere måter. En mulig tolkning er at elevene synes det er negativt at de må finne svar på spørsmål de har selv, jfr. her svar på spørsmål om kontakt med

lærerne. En annen tolkning er at elevene synes dette er greit, eller kanskje til og med bra, og at det er noe de hadde regnet med og kanskje til og med ønsket, da de begynte på en slik utdanning. Når vi da videre spør om de synes de har lært å kommunisere med andre på internett, svarer 70 % at de er helt enig/noe enig i dette. På spørsmål om elevene synes de har lært seg mer selvdisciplin i LOSA, er nok mange elever usikre på hva dette innebærer, da ca ¼ av elevene svarer ”vet ikke”. Selv om så mange som 60 % er helt enig/noe enig i at de lærer å disiplinere seg selv gjennom LOSA, er det ca 40 % som ikke tar standpunkt eller er uenig. Det er altså ikke en entydig retning på svarene.

Når vi da videre spør om hvor mange timer de da bruker på skolearbeidet totalt hver dag, varierer svarene veldig. I følge timefordelingen mellom fag i VgI, oppfatter vi at en vanlig skoledag på videregående skole varer 6-7 timer, og at det deretter ofte er lekser eller oppgaver som skal gjøres etter den tid. I den åpne svarkategorien vi fikk fra LOSA-elevene, der de selv kunne skrive hvor mange timer de brukte på skolearbeidet hver dag, svarer for eksempel en elev: *”Jobber jo på skolen hver dag i skoletiden, og ofte sitter jeg hjemme og jobber med skolearbeid”*. En annen svarer slik: *”95 % av tida vil jeg regne, det er sjeldent jeg tar pauser for å bli ferdig med skolearbeidet”*. Dette tolker vi til å være de selvdisciplinerte elevene som svarer slik. Også de fem andre som svarer at de totalt bruker 7-9 timer hver dag på skolearbeidet er i samme kategori. Det som kan være en utfordring for LOSA –systemet er at flertallet (litt over 50%) av elevene som svarer at de bruker kun 3-6 timer hver dag på skolearbeidet. Dette tolker vi til å være en relativ liten innsats for å få seg utdanning på videregående nivå. Det kan være at vi er inne på et kritisk område innenfor LOSA her. Er det slik at elevenes innsats blir mindre, målt i antall timer, når det ikke er en lærer present og kontrollerer dem? Når vi ber elevene presisere hvor mange timer av den totale summen av arbeidstimer som går til lekser fikk vi like gjerne svar som: *”Nesten alle timer”*, som *”har nesten ikke lekser”*. Det ser altså ut til å variere sterkt hvilke arbeidsformer som er utbredt og akseptert blant lærere så vel som elever, og videre varierer det tydelig i hvor stor grad opplæringen i LOSA fordrer elever som er på skolen en ”vanlig arbeidsdag”. Dette kan igjen være enda et kritisk område dersom elevene innarbeider seg dårlige arbeidsvaner og samtidig tror det er lett å passere opplæringen, det vil si stå til eksamen. Konsekvensene kan være at elevene ikke vet hva som virkelig kreves av videregående opplæring på VG II- og VG III-nivå.

På vårt spørsmål om hvor mange timer de arbeidet nettbasert med andre LOSA-elever, fikk vi svar som var overraskende for oss. Mange elever svarte ”0 timer”, ”jobber ikke sammen med

noen på nett”, eller ”ingenting”. Ingen elever svarer mer enn en time hver dag. I vår uvitenhet om konkrete arbeidsformer i LOSA, trodde vi at lærere og elever, og ikke minst elevene imellom arbeidet oftere med felles oppgaver på nettet (gruppearbeid) gjennom Classfronter-systemet. Dette er jo en mulighet som de fleste/alle LMS-systemer har, men som kanskje færre lærere er klar over. Da vi videre spurte om hvor gruppearbeid foregår, svarte elevene på en måte at det bekrefter vårt tolkning av forrige spørsmål. Gruppearbeid drives i klasserommet, ikke på nettet. Svarene fordelte seg slik:

Navn	Prosent
På Classfronter?	0 %
I et klasserom?	72,2 %
Praksisvirksomheten/bedriften?	0 %
Annet?	

Neste tabell handler om i hvilke fag elevene arbeider med gruppearbeid. Svarmulighetene for elevene var å krysse av på flere alternativer, derav mer enn 100 %. De fagene det er flest som krysser av på er fellesfag (ca 40 %) og de som krysser av for ”bare i matematikk” med ca 28 %. Deretter følger programfag ca 24 % og ”bare i engelsk” med ca 24 %. Dersom elevene har krysset ”riktig” slik vi instruerte dem, vil det si at omtrent halvparten av elevene arbeider kun med gruppearbeid i to fag, matematikk og engelsk. Fordelingen var slik:

Navn	Prosent
I fellesfag	39,4 %
I programfag	24,2 %
I prosjekt til fordypning	21,2 %
I bare norsk	12,1 %
I bare matematikk	27,3 %
i bare engelsk	24,2 %
i bare naturfag	12,1 %
i bare kroppsøving	21,2 %

Å krysse av for eksempel kategorien ”bare matematikk” skulle utelukke at de krysset av flere steder. Samme gjelder ”bare engelsk”. Den største andelen av elevene svarer derfor at de arbeider med gruppearbeid kun i et enkelt fag. De øvrige har krysset av ”i fellesfag”, ”i programfag” og prosjekt til fordypning, kategorier som skulle tilsi at de også kunne krysse av på flere områder og i flere fag, også arbeider med gruppearbeid i de navngitte fagene nedenfor. Men her må vi være åpne for at elevene kan ha trodd at vi spurte etter ”i bare norsk” som om det gjaldt kun et fag av gangen. Summen av vår tolkning er at det finnes ulike varianter av gruppearbeid og at det noen steder drives kun i enkelte fag, mens andre elever gis

muligheter for gruppearbeid i flere fag, kanskje alle fag. Når vi har vært opptatt av gruppearbeid, er det fordi LOSA-opplæringen totalt i Finnmark kun består av 63 elever fordelt på 6 kommuner, men som favner om flere ulike studieretninger/program. Det vil si at den er en veldig individualisert opplæringsform, og vi har da vært ute etter å få vite noe om hvor fellesarenaene til elevene er. Spørsmål om gruppearbeid i klasserommet eller på internett er noen av spørsmålene vi har stilt om fellesarenaer. Neste tabell viser oversikt over antall medelever de samarbeider med. Fordelingen var slik:

Navn	Prosent
Ingen	20,5 %
1-2	74,4 %
3-5	10,3 %
Flere	2,6 %

Ca 1/5 av elevene samarbeider ikke med noen, og ca 75 % svarer at de har fra 1-2 de samarbeider med. Kun 10 % har en relativ stor gruppe (3-5) å samarbeide med. Dette tydeliggjør at LOSA er basert på individuell opplæring i stor grad. Når vi da på neste spørsmålet spør om hvor mange timer de arbeider individuelt hver dag, ser vi at så stor andel som 87 % svarer at de arbeider 3-4 eller flere timer hver dag individuelt. Dette er omtrent samme timeantall som elevene arbeidet gjennomsnittlig med skolearbeid totalt, så det er nok en riktig tolkning at skolearbeidet i LOSA for det meste er knyttet til individuelle oppgaver. Fordelingen var slik:

Navn	Prosent
1-2 timer hver dag	17,9 %
3-4 timer hver dag	51,3 %
1-2 timer hver uke	2,6 %
3-4 timer hver uke?	2,6 %
Mer enn 4 timer hver dag?	35,9 %

Vi ga også elevene mulighet til å svare med egne ord om hvilke fag de arbeidet individuelt. Her bekreftes det vi tidligere har pekt på, at det er store variasjoner i materialet vårt. Elevene kunne like gjerne svare *"kun i engelsk"* som *"i alle fag unntatt engelsk"*. Det siste utsagnet ville da støtte om de som krysset av at de bare arbeidet med gruppearbeid i engelskfaget. Andre svarte slik: *"Alle fagene utenom tysk, og delvis i gym har vi mye gruppearbeid"*, eller *"De jeg føle for. Alt ettersom"* eller *"De fagene som hører til mitt fagområde"*. Her viser det seg at det finnes ulike praksiser og at det er både mer og mindre lærerstyrt. På videre spørsmål fra oss om i hvor stor grad de foretrekker individuelt arbeid i noen fag/alle fag, fordeler svarene seg slik:

Navn	Prosent
Svært mye	13,2 %
Mye	34,2 %
Noe	39,5 %
Lite	13,2 %
Aldri	0 %

Tyngdepunktet her i besvarelsene ligger med ca 74% rundt mye/noe. Det er ingen som svarer ”aldri” og det er få som svarer ”lite”. Det kreves kanskje av LOSA- elevene at de skal like relativt godt å jobbe selvstendig, hvis ikke ville de kanskje ikke passe for denne opplæringsformen. Men det er kanskje ikke et enten/eller, men et både /og, for da vi på det neste spørsmålet spør om i hvor grad de liker å diskutere faglige spørsmål med andre i det fysiske klasserommet, er det nesten like mange (ca 72 %) som liker det mye/noe. Men når vi bringer spørsmålene inn på nettbaserte diskusjoner igjen, fordeler elevsvarene seg slik:

Navn	Prosent
Svært mye	0 %
Mye	2,5 %
Noe	50,0 %
Lite	42,5 %
Aldri	10,0 %

Her ser vi at tyngdepunktet ligger på noe/lite (ca 90%), noe som igjen støtter vår antakelse om at nettbaserte diskusjoner og gruppearbeid var lite utprøvd, eller kanskje prøvd og mislyktes. Vårt neste område å spørre om handler om elevenes relasjoner til sine lærere. Vi spurte om i hvilke fag de følte de fikk vist læreren hva de kunne. Svarekategoriene ga muligheter for flere avkryssinger, altså mer enn 100 %. Fordelingen ble slik:

Navn	Prosent
I alle fag	2,6 %
I noen fag	56,4 %
I ingen fag	12,8 %
I fellesfag	2,6 %
Programfag	5,1 %
I prosjekt til fordypning	10,3 %
I bare norsk	2,6 %
I bare matematikk	7,7 %
I bare engelsk	2,6 %
I bare naturfag	5,1 %
I bare kroppsøving	20,5 %

Som vi ser svarer ca halvparten av elevene det noe udefinerte ”i noen fag”. Disse kunne da i tillegg ha krysset av for eksempel det spesifiserte ”prosjekt til fordypning” eller i ”fellesfag”. Hvis elevene har krysset av slik vi hadde lagt opp til, ville de fem siste svarkategoriene utelukke hverandre og utelukke de seks øverste. Overraskende er kanskje at ”bare kroppsøving” har fått så mye som 20,5 % av svarene. For 1/5 av vårt utvalg er kun

kroppsøving det faget de føler de får vist læreren hva de kan. En mulig tolkning handler om at faget kroppsøving er prestasjonsorientert i utgangspunktet og dermed lettere å ”måle” og dermed lettere å både vurdere seg selv og bli vurdert i. Det som er kanskje mer overraskende er at de såkalte ”teorifagene” norsk, matematikk og engelsk ikke har høyere prosentvise svar. Det kan jo innebære flere tolkninger. En tolkning handler om at elevene har krysset av for ”noen fag” og der ligger også norsk, engelsk og matematikk. En annen tolkning er at i alle fagene arbeides det individuelt, og det er vanskelig for eleven å finne et sammenligningspunkt og -grunnlag, og dermed oppfatter elevene at det er vanskelig å få vist læreren hva de kan. Vi vet ikke fra denne undersøkelsen hvordan den enkelte kommune har organisert ”timeplanen” for elevene eller hvor ofte elevene har kontakt med ulike faglærere på ”moderskolen”. Det skal vi spørre om når vi skal foreta intervjuer i utvalgte kommuner. Fordi vi har en hypotese om at dette varierer mye, og er dermed vanskelig å finne en måte å spørre på som dekker variasjonene. Vi har da videre kun spurt om hvor ofte elevene har kontakt med sine lokale veiledere. 75 % svarte at de hadde kontakt med veilederen hver dag og 25 % at de hadde kontakt hver uke. Siden tyngden ligger på hyppig kontakt med sin lokale veileder, kunne vi kanskje forventet at elevene også hadde fått vist hva de mestret i fagene, men det ser ikke ut til å være noen sammenheng der ut fra tidligere spørsmål. Men kontakten er hyppig. På spørsmål om hvor ofte de hadde kontakt med sin lokale veileder, svarte elevene slik:

Navn	Prosent
Svært ofte	40,0 %
Ofte	27,5 %
Vet ikke	20,0 %
Lite	10,0 %
Aldri	2,5 %

67,5 % av elevene har kontakt svært ofte/ofte, og 12 % lite/aldri. Så mange som 1/5 av elevene krysset her av på ”vet ikke”. Det som er bekymringsfullt her er både ”vet-ikke-gruppen” og de som krysser av for lite/aldri. Til sammen ca 1/3 av elevene. Vi hadde også her en hypotese om at det var god og hyppig kontakt mellom elev og lokal veileder, men av svarene her kan det se ut som om 1/3 av elevene ikke finner ordningen tilfredsstillende. På et spørsmål senere i spørreskjemaet (spørsmål 49) svarer så mange som 77 % at de er fornøyd med den opplæringen de får av lokal veileder. Igjen er det ca ¼ som er ”ikke fornøyd” eller som svarer ”vet ikke”. Derfor blir vi nysgjerrige på den lokale veilederen sine oppgaver, ansvar og funksjon. Dette skal vi følge opp gjennom intervju.

Spørsmål om utbytte av LOSA-opplæringen

Vi ville igjen stille spørsmål om opplæringen på nettet, og stilte derfor spørsmål om hvor fornøyde elevene var med opplæringen på nettet. De svarte slik:

Navn	Prosent
Svært fornøyd	5,0 %
Fornøyd	55,0 %
Vet ikke	25,0 %
Noe Fornøyd	15,0 %
Ikke fornøyd	2,5 %

Som vi ser er 60 % svært fornøyd/fornøyd, med den opplæringen som foregår på nettet.

”Fornøyd” kan her tolkes som at alt er slik de hadde forventet, uten at de har tatt stilling til om det kan bli bedre. 40 % er i kategorien ”vet ikke” eller er noe fornøyd/ikke fornøyd. Det er en stor gruppe elever og tydeliggjør at ikke alt fungerer som det skal. Vi har tidligere i rapporten pekt på at det med internett opplæring kan være vanskelig, det er avhengig av både tekniske og menneskelige ressurser og muligheter, så vel som begrensninger.

Tilpasset opplæring kom inn som begrep i videregående opplæring med Reform 94 og er videreført som et sentralt prinsipp for opplæringen i ny læreplan ”Kunnskapsløftet”. Vi ville også vite om elevene følte at opplæringen var tilpasset deres forutsetninger og behov. Slik svarte vårt utvalg da:

Navn	Prosent
Ja	77,5 %
Nei	22,5 %

I det ”store og hele” er det litt mer enn $\frac{3}{4}$ av elevene som vil svare at opplæringen er tilpasset dem, men det er også nesten $\frac{1}{4}$ som oppfatter at den ikke er det. Det er disse elevene som opplæringen særlig må prøve å favne, da vi tolker at det også må være flere elever tatt inn på særskilte vilkår som hører inn under denne kategorien. (jfr. svar fra lokale veiledere). Det vi heller ikke vet er hvor mange % av denne gruppen som for eksempel ikke synes de får utfordringer nok, som også *tilpasset opplæring* omhandler. Det må vi følge opp i elevintervjuene. Vi spurte også elevene om de med egne ord kunne si hva de savnet med opplæringen, og her pekte også svarene i mange retninger. Flere elever beskriver at det de savner er knyttet til lærer - elev relasjonen. Tre elever uttrykker seg slik:

- ”Jeg trenger mer hjelp til å henge med”
- ”Bedre oppfølging og mer undervisning”
- ”Å ha bedre lærer - elev kontakt”.

En elev svarer slik:

”LOSA er ikke noe for meg. Jeg må nesten ha en lærer på stedet jeg jobber for å vise hva jeg kan. Jeg får ikke vise på langt nær hva jeg kan via så lite kontakt. Derfor mener jeg at det er et dårlig grunnlag for rettferdig karaktersetting”.

Det siste sitatet her er inne på et område vi vil studere nærmere gjennom intervju, nemlig på hvilket grunnlag blir elevene vurdert og karaktersatt? Hvordan arbeider de lokale veilederne og faglærerne for å komme fram til det nivået elevene har oppnådd i fagene? Blir det mye skriftlige kontrollprøver som bare viser visse sider av reproduisert kunnskap og kompetanse?

Flere andre elever svarer at det generelt er for mye å gjøre, at informasjonsmengden på nettet er for stor eller at teknikken svikter. De kan svare at de savner ”ny pc” eller slik: *”For mange fag er synlig. jeg trenger bare mine egne”* eller slik som denne eleven:

”Skriftlig sett er det for mange oppgaver å svare på, slik at en fort blir lei av stoffet. Skulle ønske det ikke var så stort press og at oppgavene eventuelt hadde vært litt kortere. Ellers i opplæring og utplassering synes jeg det går bra. Det er litt stress noen ganger og blir fort lei den samme plassen å jobbe på. Ellers går det bra.”

Den siste elev her tolker vi har vanskelig å holde motivasjonen oppe, både i de fagene det arbeides med på nettet og på arbeidsplassen. Det kan tyde på at det handler om at det er (oppfattet som) for mange skriftlige oppgaver, og at arbeidsutplasseringen heller ikke er ”midt i blinken”. Dette kan være et spesielt problem for denne eleven, men kan også være uttrykk for noe mer generelt og for eksempel henge sammen med det vi framsatte som en hypotese om vurderingsformer ovenfor. Når det gjelder å *”bli fort lei den samme arbeidsplassen”* (sitat ovenfor) så vil vi forfølge dette i intervju med bedriftsinstruktørene. Hvilken funksjon oppfatter de lokale veilederne og bedriftsinstruktørene at de har med hensyn til å tilpasse opplæringen lokalt til den enkelte elev?

Selv om vi tidligere presenterte data som kunne tyde på at det er $\frac{3}{4}$ av elevene som er fornøyde med opplæringen de får av lokal veileder, er det ikke fullt så mange som er fornøyde med den opplæringen de får sammen med andre elever. Fordelingen er slik.

Navn	Prosent
Svært fornøyd	7,7 %
Fornøyd	46,2 %
Vet ikke	35,9 %
Noe fornøyd	10,3 %
Ikke Fornøyd	0 %

Her er for det første ”vet ikke” gruppen svært stor. Mulig at det kan tyde på at de usikre på hva vi spør om, men det kan også være uttrykk for at det er ”så som så” , det vil si noen ganger kan de være fornøyde og ande ganger kan de være lite fornøyde. Vi må være åpne for begge tolkninger. Det er bare litt over halvparten som er svært fornøyd /fornøyd, og da blir det viktig videre å få vite hva de er fornøyd med og hva det er elevene ikke er fornøyde med. Dette skal vi følge opp i videre feltarbeid gjennom intervju. Hvordan fungerer egentlig opplæringen i en elevgruppe i hjemkommunen? Hvordan foregår fagopplæringen i de ulike fagene, for eksempel kroppsøving? Hvordan er sammenhengen mellom innholdet i skolefagene og opplæringen i bedrift? Dette og andre relaterte spørsmål vil vi stille både til elevene, til de lokale veilederne og til bedriftsinstruktørene.

Når vi spør om hvor fornøyde de er med opplæringen i bedrift, svarer elevene slik:

Navn	Prosent
Svært fornøyd	28,6 %
Fornøyd	34,3 %
Vet ikke	25,7 %
Noe fornøyd	5,7 %
Ikke fornøyd	5,7 %

Her er nesten 64 % svært fornøyd/fornøyd, mens om lag 12% er lite fornøyd/ikke fornøyd. Vi har tidligere lest utsagnet fra en elev som var bare sånn passe fornøyd med opplæringen i bedrift. Her ser vi at det er flere som ikke synes opplæringen tilfredsstillende forutsetninger eller behov de har for opplæring. Hvis vi da inkluderer ”vet ikke” – gruppen, er det over 1/3 som ikke er helt fornøyd med den opplæringen de får i bedrift eller i annen virksomhet. Er det vanskelig å finne arbeidsplasser som er relevante for elevene? Tar ikke virksomheten godt nok i mot elevene? Får de ikke relevante arbeidsoppgaver? Når vi videre spør om det er utarbeidet individuell opplæringsplan for elevene i bedriften eller i prosjekt til fordypning, svarer de slik på spørsmål 52:

Navn	Prosent
Ingen av delene	32,1 %
Bare i prosjekt til fordypning	39,3 %
Bare i opplæringen i bedrift	28,6 %
Bare i andre fag/fagområder	7,1 %

Nesten en tredjedel av elevene svarer at det ikke er utarbeidet individuell opplæringsplan for dem. Litt flere svarer at det er det i prosjekt til fordypning, og litt færre at det er det i bedriften. Hvem utarbeider individuelle opplæringsplaner for hvem og på hvilke områder? Dette vil vi prøve å finne ut gjennom intervju. Er det kun for elever tatt inn på særskilte vilkår? Eller varier det fra elev til elev alt ettersom lærerne oppfatter slike planer som nyttig eller ikke? Er elevene selv med på å utarbeide slik planer? Vi spurte elevene i hvor stor grad de følte at de kunne medvirke og ha innflytelse på sin egen opplæring. På dette spørsmålet svarte de slik:

	Prosent
Svært mye innflytelse	5,4 %
Mye innflytelse	37,8 %
Vet ikke	51,4 %
litt innflytelse	0 %
Ingen innflytelse	5,4 %

Her ser vi at halvparten krysser av for ”vet ikke”. Ca 40 % har krysset av for svært mye/mye innflytelse, altså her er elevene svært uenige og det igjen kan ha ulike årsaker. Kan det være ulike praksiser fra kommune til kommune som avgjør dette? Eller er det elevene som ikke kjenner til sine rettigheter og ansvar? Og i tilfelle det siste, hvem skal i så fortelle elevene at de skal medvirke til å bestemme over sin egen opplæring (jfr. prinsipper for opplæringen i ”Kunnskapsløftet”). Er det slik at LOSA, på tross av at denne forsøksvirksomheten har tatt opp i seg moderne teknologi og opplæringsformer, holder på tradisjonene om at læreren bestemmer det meste? Dette må vi finne ut ved å studere relasjoner mellom lærer og elev i feltarbeidet i de tre utvalgte LOSA-kommunene. Når vi videre på spørsmål 54 lar elevene selv tilføye noe om LOSA-opplæringen fikk vi blant annet disse svarene. En elev skriver (sitat):

”Læreren som ikke sett i samme klasserom som æ har ingen kontroll på ka æ få gjort. Æ kan uten problemer kopiere svaren fra medelever. Det er altfor enkelt å jukse, og få gode karaktera uten så mye som å gjøre nåt”.

Eleven her adresserer et alvorlig problem, som tyder på et kritisk punkt i LOSA – opplæringen. Vi har lest at gjennomstrømningen er 100 %, men det kan ikke være eneste faktor for å hevde suksess, påsto vi. Eleven her tar opp et område som må taes på alvor slik at ikke LOSA-opplæringen får rykte på seg til å være en lettveint vei til utdanning.

Om opplæringen i bedrift

Arbeidsliv og skole har tradisjonelt hatt ulike innlæringsprinsipper (Jfr. L97, generell del om det arbeidende mennesket). Skolen har tradisjonelt brukt ord og forklaringer eller ”påfyllingspedagogikk”, og de tradisjonelle håndverksyrkene modellering gjennom mester-svenn-tradisjonen. Det kan ikke være like enkelt for en ny elev på videregående VG I å omstille og innstille seg på en mer taus tradisjon for modellering, dersom elevens erfaringer fra grunnskolen er å ha blitt fortalt alt hva han/hun skulle gjøre. En elev skriver dette om opplæringen i bedrift:

”Synes personen som lærer meg kokkefaget i bedrift skulle forklare meg mer hva som skal gjøres, og hvordan en skal bruke forskjellige ting til matlaging, slik at jeg slipper å bli utskjelt av andre medarbeidere for feil jeg har gjort. Eller blir flau over ting jeg trodde jeg gjorde riktig, i og med jeg hadde fått beskjed om noe annet da jeg startet opp for eksempel med oppkutting av grønnsaker og ikke brukte kniven riktig”

Dette handler kanskje om noen bedrifters manglende erfaringer med opplæring som del av grunnopplæring, der elever har minimal erfaring fra yrket på forhånd. Det mest grunnleggende må forklares, ikke taes for gitt. Her berører vi viktige prinsipper i LOSA-opplæringen, som vi vil studere nærmere. Henger noe av dette sammen med typen arbeidsplasser elevene er utplassert på? Vi spurte i spørsmål 56 om det hadde vært vanskelig å finne arbeidsplasser til elevens programfag i hjemkommunen. Da fordelte svarene seg slik:

Navn	Prosent
I stor grad	2,9 %
Til en viss grad	20,0 %
Vet ikke	45,7 %
I liten grad	17,1 %
Ikke i det hele tatt	17,1 %

Nesten halvparten av elevene krysset av for ”vet ikke”, noe vi her tolker som at de ikke vet, ikke er interessert i å vite eller ikke har vært involvert. Nesten ¼ svarer at det har i stor grad/til en viss grad vært vanskelig, De resterende ca ¼ svarer at det i liten grad/ikke i hele tatt har vært vanskelig. De likegyldige eller de som ikke vet eller de som vet at det har vært vanskelig, utgjør et stort flertall. Og det er kanskje i denne gruppen vi finner eleven som er utplassert i en matlagingsbedrift som vi siterte ovenfor. Klart det må være en stor utfordring for LOSA-opplæringen å finne egnete virksomheter og bedrifter som ønsker å få inn elevene til begynnende fagopplæring eller i arbeid. Noe av disse problemstillingene svarer bedriftsinstruktørene på tidligere i denne rapporten, men det blir viktig å få *moderskolens* oppfatninger og tanker rundt denne delen av opplæringen når vi skal intervjuer prosjektledere

og faglærere derfra. Mye av LOSA-opplæringen står og falle på bedriftsopplæringen, da den er så stor del av den totale LOSA-opplæringen. 85 % av elevene bekrefter, på spørsmål 57, at bedriftsopplæringen gir dem faglige utfordringer. Av de 15 % som svarte at de ikke fikk utfordringer, svarer noen av dem at de vil ha *"mer arbeid"*, *"mer utfordringer"* og at det er for lette arbeidsoppgaver. En elev ønsker *"en hyggeligere arbeidsplass"* og en annen *"å bli fortalt mer presist hva som skal gjøres"*. Alle disse utsagnene handler om et utviklingspotensial som opplæringen i bedrift står over for, og som kan forbedres. En elev som var misfornøyd med opplæringen i bedrift svarte at *"studiespesialisering er ikke ute i arbeidslivet"*, og det utsagnet henviser til de elevene som har valgt program for studiespesialisering. Vi vet ikke mer om hvor eller om denne eleven er utplassert, eller hva som har vært tanken bak utplasseringen, men eleven peker på et paradoks som i hvert fall tidligere var et skille mellom allmennfag og yrkesfag. I forbindelse med ungt entreprenørskap og nye studieprogram skulle ikke dette skillet være så bastant, og det tyder derfor på at LOSA-opplæringen ikke helt har funnet sin form på dette feltet. Om LOSA virkelig skal innebære læring i samarbeid med arbeidslivet, er det kunstig å skille mellom elever fra studiespesialisering og elever fra yrkesfaglige studieprogram når det gjelder bedriftsopplæring.

Kontakten mellom bedriftsinstruktøren og eleven er her et viktig punkt som flere av sitatene ovenfor tar opp i seg. Denne personen er elevenes "lærer i bedriften". På spørsmål 59 der vi spurte om hvor ofte de hadde kontakt med sine bedriftsveiledere/instruktører, svarte om lag 29 % av det hadde de flere ganger hver dag eller en gang hver dag når de er utplassert. Omtrent 25 % svarte at kontakten var en – flere ganger hver uke. Dette vil vi tolke at omtrent halvparten av elevene har tett oppfølging når de arbeider i bedrift. Men hva med den andre halvparten? Hvordan er arbeidsdagen i bedrift lagt opp for elevene? Hvordan blir de presentert for sine arbeidsoppgave? Hvor stor del av oppgavene er reell opplæring, og hvor stor del er rutineoppgaver som hvem som helst kunne ha gjort? På spørsmål 60, der elevene fikk muligheten til å svare på dette med egne ord, fikk vi følgende utsagn:

- *"Har ikke veileder"*
- *"At jeg ikke alltid hver dag blir satt til rengjøring for eksempel, der jeg er på utplassering. Blir fort sliten i rygg, armer og bein av det."*
- *"Det er utrolig lærerikt å ha praksis. Glad vi har det"*

Her var det tre svar og en var fornøyd og to var det ikke. De to som ikke var fornøyde skriver om to viktige prinsipper nemlig manglende veiledning og oppfølging og den andre at utplasseringen i hovedsak består av rutineoppgave og kan tolkes som grader av utnyttelse. Disse to områdene vil vi studere nærmere i feltarbeidet.

Om valg av LOSA og videre utdanning

På spørsmål 62 ville vi vite hvem som anbefalte dem å velge LOSA. Elevene fordeler seg her ulikt når de skriver og uttrykker seg med egne ord. En svarer slik: *"Min veileder. Hun mente jeg passet godt i LOSA fordi jeg jobbet selvstendig og for at jeg fikk gå hjemme et år til"*.

Dette tolker vi til å være en lokal veileder som allerede jobbet i LOSA og som kjente elevene fra grunnskolen og som da kunne rådgi noen spesielt. Det flere utsagn av lignende art der elevene skriver at de har fått råd fra *"PPD"*, *"Frid"*, *"Fra Frid Elin Michalsen"*, *"Fra LOSA-arbeidere"* *"Fra lærerne på skolen min"*, *"Fra rådgiver i ungdomsskolen"* eller *"tips fra en som jobber i kommunen"*. Det tar vi som uttrykk for at det i flere kommuner har vært aktiv verving til LOSA foran skoleåret 2006/2007. Noen elever svarer at det har vært *"mamma"* eller *"familien"* som har rådet dem til å velge LOSA, eller som to skriver: *"Jeg har kjæreste her. Eneste grunn til at æ valgte LOSA"* og *"Jeg har kjæreste i Berlevåg, så søkte meg hit for å være med han"*. Langt de fleste skriver likevel at det var *"ingen"* som anbefalte dem LOSA, eller at det *"meg selv"* eller *"eget valg"* som avgjorde. Vi tror at flere i denne kategorien vil uttrykke at de har gjort et selvstendig valg, men de må ha funnet informasjon om LOSA et sted. Det kan vi spørre om ved intervju. Fant elevene informasjon om LOSA på LOSAs nettsted? I søknadspapirene? Fikk de informasjon på et generelt møte om videregående opplæring? Eller fant de ut av LOSA på en opplæringsmesse? Dette vil vi gå videre med for å finne ut av hvordan rekrutteringen til LOSA skjer.

På videre spørsmål ville vi vite om de selv ville anbefale LOSA til andre. Da var det akkurat halvparten som svarte "ja" på det, resten svarte "nei" eller "vet ikke":

Navn	Prosent
Ja	50,0 %
Nei	17,5 %
Vet ikke	32,5 %

Dette bekrefter vel den tendensen som vi kan lese gjennom alle elevsvarene samlet, at det er halvparten av elevene som er godt fornøyd med LOSA – opplæringen, og så er det en annen

halvpart som ikke er så fornøyd eller som er likegyldig, ikke vil ta standpunkt og ikke er sikker på hva de vil. De 17,5 % her som ikke vil anbefale LOSA til andre, bærer kanskje på ulike dårlige erfaringer. Det kan dreie seg om mangel på tilpasset opplæring, på mangelfull kontakt med lærere, på dårlig selvmotivasjon eller mangel på interesse for skole og utdanning generelt. Det som er langt mer problematisk er den store ”vet ikke”- gruppen som det er her og på mange andre spørsmål. Dette er en gruppe som kan vende begge veier, det vil si gjøre ”ja”-gruppen større eller gjøre ”nei” -gruppen større. Her tyder det på enda et kritisk punkt i LOSA-opplæringen: Likegyldigheten eller den ulmende misnøyen. Handler det om at LOSA er et usikkert vente-år? Et tenke-og-bestemme seg år, før de tar steget ut i den noe større verden og reiser bort på skole i en annen by eller tettsted der det finnes videregående skole? Når vi spør elevene om de kan få jobb på hjemmestaden etter endt utdanning, svarer over 40% ”ja” på dette spørsmålet, kun en elev (2,5%) ”nei”. Den store gruppa svarer igjen ”vet ikke” på spørsmål 64:

Navn	Prosent
Ja	41,0 %
Nei	2,6 %
Vet ikke	56,4 %

Det kommer riktignok til å gå flere år før de fleste av elevene kommer til å være i fast jobb, men at så mange som godt over halvparten ikke vet om det er jobb til dem på hjemmestaden etter endt utdanning, kan ha mange begrunnelser. En begrunnelse kan være at LOSA-opplæringen ikke har bidratt til at de ser nye muligheter i hjemkommunen sin. På spørsmål 66 spurte vi om akkurat det, og da var det omtrent 43 % av elevene som svarte at LOSA ikke hadde fått dem til å se nye muligheter i hjemkommunen sin. En annen tolkning av tabellen ovenfor kan være at de synes det er så lenge til at det er vanskelig å svare på spørsmålet, og en tredje begrunnelse kan være en generell usikkerhet på om hvor reelt det er å få jobb. Det kan også henge sammen med svarene på neste spørsmål der elevene ble spurt om de ville bli boende i hjemkommunen etter endt utdanning. Så mange som 40 % svarte ”nei” på dette spørsmålet, og omtrent like mange var usikre og svarte ”vet ikke”. På et oppsummerende spørsmål ville vi vite om elevene synes LOSA er en god form for opplæring på VG I, og da fordelte svarene seg slik:

Navn	Prosent
Ja	65,0 %
Nei	7,5 %
Vet ikke	27,5 %

Her er det kun 7,5 % av elevene som svarer ” nei” på spørsmålet, mens 65 % svarer ”ja”. Selv om ”vet-ikke”- gruppen fortsatt er stor, er det mye som tyder på at selve ideen om LOSA og strukturen på opplæringen er god, men flere av de øvrige svarene tyder på at LOSA-opplæringen har noen svakheter og videre et stort forbedringspotensial. Når elevene på det aller siste spørsmål kunne tilføye hva selv ville om LOSA-opplæringen, fikk vi noen kvalitative utsagn som nyanserer flere side av det vi skrevet i rapporten. Noen elever er fornøyde selv om kombinasjonen skole - bedriftsopplæring er hard, og skriver slik:

”Et godt prosjekt for en som ønsker å finne ut hvordan det er å jobbe i bedrifter som voksne folk og ta ansvar. Gjør det godt på attester, men det kan være tungvint i blant”

Noen andre uttrykker mer misnøye og peker på konkrete sider ved opplæringen som ikke fungerer:

- *”Trenger en oppdatering, datamaskinene er treige og mye feil på. Noen av musene funker ikke”*
- *”Det er ikke som forventet dette året. Håper de andre som skal gå der får det bedre”.*
- *”Det kan være vanskelig å få ting gjort viss du ikke er motivert. Det er jo selvstudie og da må man vise innsats ellers går det ikke”*

To utsagn blir mer alarmerende i denne sammenheng:

” Kommer ALDRI til å gå dette flere ganger, og kommer ikke til å anbefale dette til andre”

” Uansett kor hardt dem prøve blir det litt tynt, og det har nåt med at vi ser læreran bare en gang anna kvær uka. Enkelte ser vi ikke mer enn 3 gang iløpet av skoleåret. Æ trur ikke det e mange her som kommer tell å anbefale LOSA tell andre. Æ trur en og del eleva går ut fra Vg 1 med karaktera dem ikke fortjene, muligens mæ sjøl inkludert. Det e klart at det e godt å få gå et år hjemme å leve på foreldran sine, men æ trur det prosjektet her må utarbeides litt mer før det fungere som det skal”

De to siste utsagnene bekrefter noen av de tolkninger vi har gjort gjennom rapporten. Det første er at det er noen elever som har hatt så negative erfaringer allerede dette året at de ikke vil anbefale LOSA videre til andre. Det andre aspektet handler om opplæringsformen og muligheter for å snike seg til ” *karakter a dem ikke fortjene*” som informantene ovenfor uttrykker det. Samtidig ser den sistnevnte eleven at LOSA har utviklingsmuligheter, og det er slik vi også vurderer situasjonen etter den første runden med evaluering.

Oppsummering

Vi vil her oppsummere med noen punkter vi har funnet som viktig å adressere i vår første del av evalueringen.

- Det første punktet handler om forutsetninger for å si om et utdanningstiltak er vellykket eller ikke. LOSA-medarbeidere og sekretariatsledelse har gått ut i media og uttalt at LOSA er vellykket fordi det er ”null frafall”. Dette oppfatter vi som et svakt grunnlag å vurdere utdanningstiltak på, da det er andre variabler som påvirker både resultater i form av karakterer og prosentvis frafall. Vi har i denne første delen av evalueringen fått forskningsbasert kunnskap om at de er flere områder i LOSA-evalueringen som får kritikk fra veiledere, bedriftsinstruktører og elever. På flere spørsmål er det kommet fram at LOSA ikke svarer til forventningene for alle, at det kan være vanskelig å utføre et selvstudium, at opplæringstilbudet er utenfor lærerkontroll, og dermed lett å lure seg til for gode karakterer. Selv om resultatet da blir at ingen faller fra i systemet, er det tydelige svakheter i LOSA-opplæringen.
- Det andre området handler om LOSA sin innretning som et selvstudium der mye av kommunikasjonformer og oppgaver knyttet til skolefagene gjennom LMS-systemet Classsfronter. Hvis dette systemet skal fungere, må det være både en teknisk forutsetning og en menneskelig forutsetning til stede. Dette kan se ut som om begge disse forholdene har svakheter i LOSA-opplæringen. Vi ser også at det kan være vanskelig å holde fast ved *det strategiske triangel* mellom elev -skole- bedrift. Vi har fått vite om svakheter i dataopplæring hos lokale veiledere og lærere som gjør at de kun utfører det mest nødvendige på ”Classfronter” og ikke ser de utvidete mulighetene som ligger i LMS-systemet som gruppe-chat, felles dokumentskrivning, utvikling av kriterier for å gi medstudentrespons på nettet og lignende områder. Det fordrer at lærerne lager andre typer oppgaver der elevene skal samarbeide om et felles produkt, og ikke konkurrere med hverandre eller skrive av hverandre. Det siste er kommet fram av denne evalueringen som en av årsakene til at noen elever får gode karakterer. Videre ser det ut til at flere elever ikke har det utstyret som trengs for effektivt å nytte seg av IKT-støttet opplæring eller at nettilkoplingen ikke fungerer.

- Forbindelsen mellom opplæring i bedrift og opplæring i skolefag ser ut til å være svak og ikke sammenhengende. En side av dette handler om at flere bedriftsinstruktører ikke har vært knyttet opp til internett på arbeidsplassen, og dermed er de utenfor den informasjonen som ligger på "Classfrontier", det igjen betyr også at bedriften ikke formelt holder kontakt med elevene utenom de ukene de er ute i arbeid i bedriften eller virksomheten. Her er det sikkert noen læringskulturelle forskjeller som gjør at det ikke har vært så "naturlig" å se de to opplæringsdelene i sammenheng, men for at utplassering i virksomhet/bedrift skal være meningsbærende for elevene på Vg I, bør en helhetlig tenkning legges til grunn for det individuelle opplæringsløpet. Da vil det kanskje bli lettere for elevene å se sammenhengen mellom de programfag de har valgt og den opplæringen de får i bedriften. Oppgavene de tar del i bedrift/virksomhet må være meningsfulle og det er viktig at elever unngår å føle at de går på tomgang og kun utfører vaske- eller ryddejobber når de er ute i arbeidslivet.

- Elevenes kontakt med lokale veiledere og faglærere ser ut til å være et kritisk punkt. Et stort antall elever klager over dårlig og manglende kontakt og oppfølging lokalt. Dette kan både henge sammen med elevenes forutsetninger og behov, og de muligheter systemet LOSA gir lærere og veiledere. Dersom en stor andel av LOSA-elevne er tatt inn på særskilte vilkår, forutsetter det igjen tettere oppfølging og kanskje spesialundervisning. Ingen av elevene nevner at de får spesialundervisning, men flere lokale veiledere svarer at de har flere elever som er tatt inn på særskilte vilkår. Alle elever i videregående opplæring har rett til tilpasset opplæring i følge læreplanen "Kunnskapsløftet", mens 1/3 av elevene i LOSA svarer at opplæringen ikke er tilpasset deres forutsetninger og behov. Mulig at tettere oppfølging av elevene kunne bedre dette noe, men her er det tydelig et område LOSA må utvikle nye rutiner på.

- Det siste punktet vi vil si noe om her handler om LOSA som et VG I tilbud og videre opplæring på videregående. Det er et spennende initiativ som er satt i gang med LOSA-prosjektet, men det kan være nyttig å få vurdert visse sider ved LOSA, før det eventuelt videreutvikles og utvides. For det første ser det ut til at det bare er ca halvparten av elevene som trives og synes at opplæringen passer for dem. Noen er eksplisitt negative til LOSA, mens en relativ stor gruppe svarer "vet ikke" på mange spørsmål. Vi har tidligere diskutert at gruppen "vet-ikke"- svar også kan bety at de

ikke har forstått vårt spørsmål, men det kan også være en for stor gruppe elever i denne undersøkelsen som virker umotiverte, likegyldige og ikke særlig interessert i å påvirke sin egen opplæring. Er dette noe spesielt med LOSA-opplæringen? Nei, det er ikke sikkert, men det kan være en fare for negativ spredning av informasjon. Det viser seg at elever søker til LOSA av ikke skolemotiverte årsaker, og det igjen kan være en fare for manglende gjennomføring av et fullstendig 3-årig skoleløp. Om det ryktes at LOSA er lett å gjennomføre, vil det få konsekvenser for hvilke arbeidsvaner elevene legger opp til, og det vil da vise seg at det blir vanskeligere å gjennomføre VG II og VG III. Da er LOSA kun et års utsettelse av det store frafallet vi har på videregående skole i Finnmark og andre steder i landet.

Vi har nå avsluttet første del av evalueringen av LOSA, og det er mange sider ved opplæringen vi ser fram til å få vite noe om gjennom våre feltarbeid. Først da vil vi kunne trekke noen flere og fastere konklusjoner.

Referanser

Finnmark Fylkeskommune (2005): ”*Kompetent region og Regional utviklingsplan (RUP)*”

Germeten, Sidsel & Gaarder, Frøydis (2003): *Fleksibilitetens Mangfold*. Rapport nr. 1 fra evaluering av Fleksibel Skolestart for 6-åringer i Oslo. HiO-rapport nr 25/2003

Germeten, Sidsel (2005): *Å gripe og begripe klasserommet*. Artikkel om klasseromsforskning i Bedre Skole 4/2005

Johannesen, Asbjørn & Tufte, Per Arne (2002): *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt Forlag

LOSA Finnmark (udatert): *Lokal Opplæring i Samarbeid med Arbeidslivet*. Informasjonsbrosjyre utarbeidet av Finnmark Fylkeskommune.

Langås, Brynjar (2006): *Historisk Skoleåpning*. Artikkel om LOSA i Finnmarken 06.09.06

Lundal, Else M (2006): *Suksess for ny lokal opplæringsmodell*. Artikkel om LOSA i Finnmark Dagblad 30.06.06

Mjøen, Jarle (2006): *Data legger debatten død*. Artikkel om LOSA i Altaposten 09.10.06

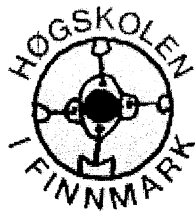
Stavem, Siv Marit (2003): *Utkantskolen – en nettverksskole*. Evalueringsrapport , Høgskolen i Nesna nr. 59/3003

Stortingsmelding nr. 30: (2003-2004) ”*Kultur for læring*”.

Tveide, Heidi (2005): *LOSA-Finnmark. Lokal opplæring i samarbeid med arbeidslivet*. Powepoint –presentasjon 12.07.05

www.hvag.vgs.no (2005): *Informasjon om LOSA -Finnmark*

<http://www.nordkapp.vgs.no/default.aspx?mid=287&nid=558> (2007): *Informasjon om LOSA Finnmark*

Spørreskjema til LOSA -veiledere -13:36-11:52-12:40

Dette er en undersøkelse rettet mot LOSA-veiledere. Undersøkelsen er bestilt av Finnmark fylkeskommune, og det er obligatorisk å svare på spørsmålene.

Ditt svar vil være anonymt

(QuestBack ivaretar din anonymitet)

1) PERSONALIA

2) Kjønn

Kvinne Mann

3) Alder

- 20-30
 30-40
 40-50
 50-60
 60-70

4) Utdanningsbakgrunn

- Grunnskole
 Videregående skole
 Høgskole
 Universitet
 Annet

5) Kommentarer

6) Antall år du har bodd i kommunen

0-5

Vedlegg 1

- 5-10
 10-15
 15-20
 20-60
↳
-

7) SPØRSMÅL OM STILLING, TID OG ELEVER

8) Hvor fornøyd er du med stillingsbeskrivelsen?

9) Hvordan vil du karakterisere elevgruppen? Oppgi hvor ressurssterk du mener elevene på en skala fra 1 til 5 hvor 1 tilsvarer 'svært ressurs svak' og 5 tilsvarer 'svært ressurssterk'.

1 2 3 4 5

10) Syns du at du har tid nok til å følge opp elevene? Oppgi på hvor fornøyd du er på en skala hvor 1 tilsvarer 'svært misfornøyd' og 5 tilsvarer 'svært fornøyd'.

	1	2	3	4	5
Faglig teoretisk	☐	☐	☐	☐	☐
Praktisk opplæring?	☐	☐	☐	☐	☐
Sosialpedagogisk?	☐	☐	☐	☐	☐
På praksisplassen?	☐	☐	☐	☐	☐

11) VURDERING AV ELEVENES LÆRINGSPROSESSER

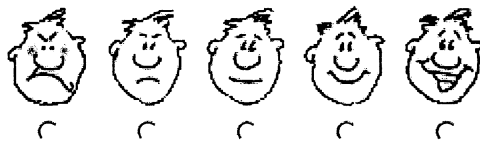
12) Hvor fornøyd er du med den faglige veiledningen du gir elevene i fagene? Oppgi hvor fornøyd du er med den faglige veiledningen du gir elevene i forskjellige fag på en skala hvor 1 tilsvarer 'svært misfornøyd' og 5 tilsvarer 'svært fornøyd'.

	1	2	3	4	5
Norsk	☐	☐	☐	☐	☐

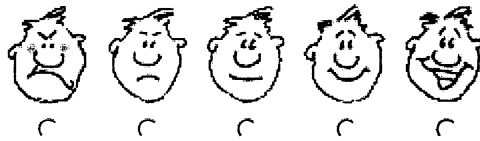
Vedlegg 1

Matematikk	☐	☐	☐	☐	☐
Engelsk	☐	☐	☐	☐	☐
Naturfag	☐	☐	☐	☐	☐
Tysk	☐	☐	☐	☐	☐
Kroppsøving	☐	☐	☐	☐	☐
Felles programfag	☐	☐	☐	☐	☐
Prosjekt til fordypning	☐	☐	☐	☐	☐

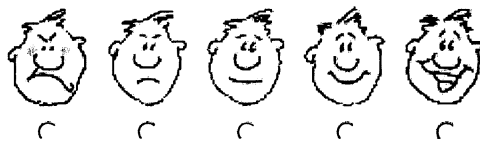
13) Er du fornøyd med det datatekniske utstyret elevene har tilgjengelig?

14) Er du fornøyd med elevenes tilgang til internett i opplæringsammenheng?

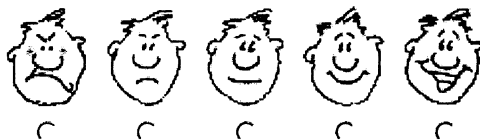
15) Er du fornøyd med den datatekniske kompetansen du selv har i forhold til å hjelpe?

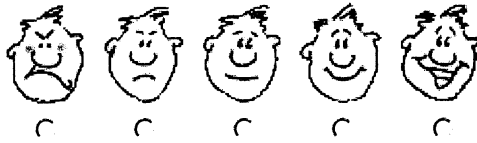
16) Er du fornøyd med læremidlene som elevene bruker?

17) Hvor fornøyd er du med tilgang på inventar og utstyr?

18) Hvor fornøyd er du med anlegg og utstyr for kroppsøving?

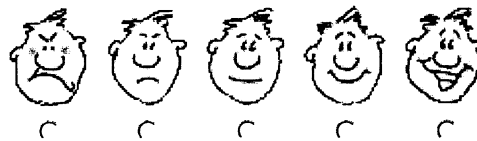
19) Er det ellers noe du vil kommentere som gjelder elevenes faglige opplæring?

▲

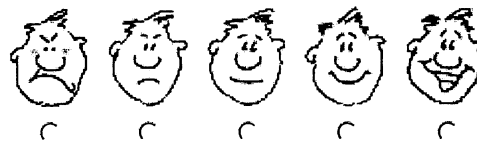
▼

20) SAMARBEID OG LÆREPLANARBEID

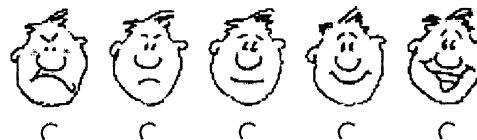
21) Er du fornøyd med samarbeidet mellom skole og hjem?

22) Er du fornøyd med det klasselærerteamet du arbeider sammen med?

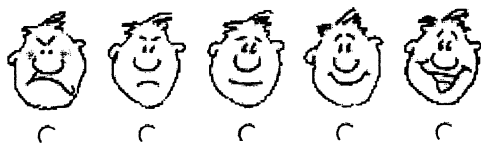

23) Er du fornøyd med samarbeidet med lokal kroppsøvingslærer?

24) Er du fornøyd med samarbeidet med nettlærerne om utvikling av individuelle læreplaner for elever som har behov for det?

Vedlegg 1

25) Har du muligheter for å melde fra om manglende sikkerhetsforanstaltninger i opplæringsammenheng? Oppgi hvor gode muligheter du har på en skala hvor 1 tilsvarer 'få muligheter' og 5 tilsvarer 'store muligheter'.

1 2 3 4 5

26) Hvordan vurderer du din egen kompetanse i forhold til den nye læreplanen LK 06? Oppgi din kompetanse på en skala hvor 1 tilsvarer 'liten kompetanse' og 5 tilsvarer 'høy kompetanse'.

1 2 3 4 5

27) Har du fått skolering i forhold til det nye læreplanverket?

	Ja	Noe	Nei
Fellesfag	☐	☐	☐
Felles programfag	☐	☐	☐
Lokalt læreplanarbeid	☐	☐	☐
Tilpasset opplæring	☐	☐	☐

28) Hvem har gitt deg skolering om det nye læreplanverket?

- Kollegabasert opplæring
 - Kommunen
 - Honningsvåg videregående
 - Fylkeskommunen
 - Høgskole
 - Andre
-

29) Mener du det er din oppgave å informere elever, foreldre og praksisplassene om de nye læreplanene?

Ja Delvis Nei

30) OPPLÆRING I BEDRIFT OG ANNEN VIRKSOMHET

Vedlegg 1

31) Hvordan syns du den nye læreplanen (LK 06) blir benyttet i opplæringsbedriftene? Oppgi i hvor stor grad du syns at den nye læreplanen (LK 06) blir benyttet i opplæringsbedriftene på en skala hvor 1 tilsvarer 'svært lite' og 5 tilsvarer 'svært mye'.

1 2 3 4 5

32) Vet du om det benyttes noen former for lokale læreplaner i opplæringsbedriftene? Oppgi i hvilken grad det benyttes noen former for lokale læreplaner i opplæringsbedriftene på en skala hvor 1 'svært sjelden' tilsvarer og 5 tilsvarer 'svært ofte'.

1 2 3 4 5

33) Vet du om det er utarbeidet individuelle opplæringsplaner (IOP) for elevene i opplæringsbedriftene? Oppgi om det utarbeides individuelle opplæringsplaner(IOP) for elevene på en skala hvor 1 tilsvarer 'svært sjelden' og 5 tilsvarer 'svært ofte'.

1 2 3 4 5

34) Oppgi om du syns det er vanskelig å kontrollere om de arbeidsoppgavene elevene får i bedriften er tilfredsstillende i forhold til ny læreplan (LK 06) på en skala hvor 1 tilsvarer 'meget vanskelig' og 5 tilsvarer 'meget lett'.

1 2 3 4 5

35) Er det ellers noe du vil kommentere om opplæring i bedrift?

	▲
	▼

36) ELEVENES FAGLIGE UTVIKLING OG OPPLÆRING

37) Har du elever med rett til spesialundervisning etter §5.1 i opplæringsloven

Ja Nei Vet ikke

38) Får din skole eksterne ressurser fra fylkesutdanningssjefen til organisering av

spesialundervisning?

Ja Nei Vet ikke

39) Er opplæringstilbudet for de med særskilte behov sikret gjennom individuell tilrettelegging (IOP)?

Ja Nei Delvis

40) Deltar elev og foresatte i planleggingen, gjennomføringen og underveisevalueringen av opplæringstilbudet?

Ja Nei Delvis

41) Er du fornøyd med den organiseringen av opplæringstilbudet som er gjort for elevene?

42) Er du fornøyd med den rådgivningen som er gitt til elever og foresatte slik at de kunne ta reelle valg om opplæringssted?

43) Er du fornøyd med elevenes læring og utvikling så langt?

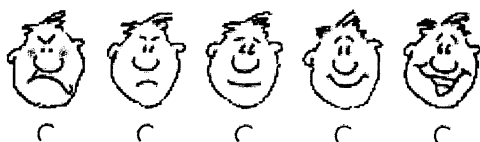

44) Er du fornøyd med elevenes faglige utvikling i fellesfag?

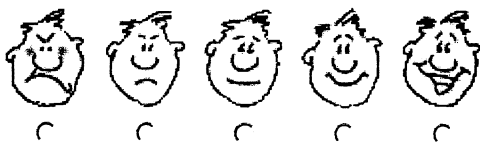

45) Er du fornøyd med elevenes faglige utvikling i felles programfag?

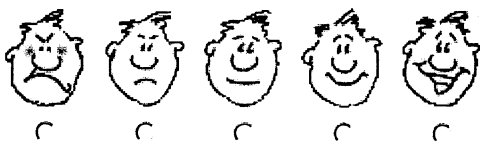
Vedlegg 1

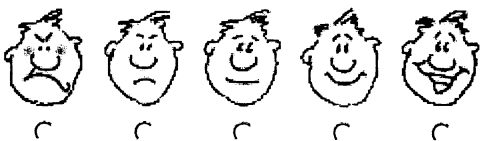
46) Er du fornøyd med elevenes faglige utvikling i valgfrie programfag (SSU)?

47) Er du fornøyd med elevenes faglige utvikling i prosjekt til fordypning (YF)?

48) Er du fornøyd med elevenes arbeidsvaner?

49) Er du fornøyd med elevenes evner til selvstendig arbeid?

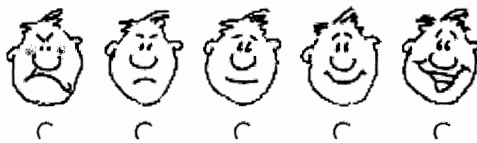
50) Er du fornøyd med elevenes samarbeid med andre medelever?

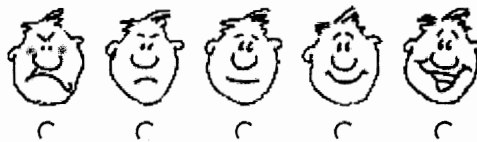
51) HELHET OG SAMMENHENG I OPPLÆRINGEN

52) Hvor godt fornøyd er du med sammenheng mellom opplæringen i videregående skole og opplæringen i bedrift?

Vedlegg 1

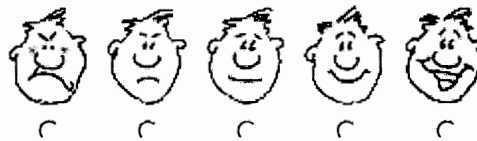
53) Hvor godt fornøyd tror du elevene er med teoriundervisningen?

54) Hvor godt fornøyd tror du elevene er med opplæringen i bedrift?

55) Hvor godt fornøyd tror du elevene er med kroppsøvingsundervisningen?

56) Mener du at det er sammenheng mellom de arbeidsoppgavene som elevene arbeider med i videregående skole og de arbeidsoppgavene de arbeider med i bedrift?

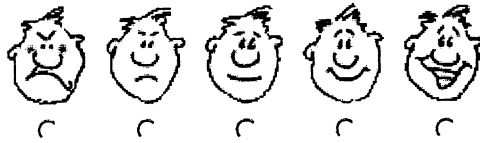
57) Hvor godt vurderer du samarbeidet mellom de fagansvarlige lærerne på vertskolen og de opplæringsansvarlige i bedriftene/virksomhetene?

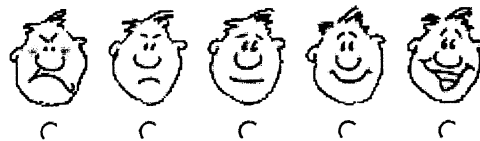
58) Hvor ofte må du som lokal veileder kontakte de fagansvarlige lærerne på vertskolen for å hjelpe de opplæringsansvarlige i bedriftene/virksomhetene? Oppgi hvor ofte på en skala hvor 1 er 'sjelden' og 5 er 'ofte'.

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

59) Hvor godt vurderer du samarbeid mellom fagansvarlige i kroppsøving på moderskolen og de lokale kroppsøvingslærerne i kommunen?

60) Er du fornøyd med egen læring og utvikling av gjennom denne stillingen?

61) Annet du vil tillegge

LOSA - spørsmål til veiledere i bedriften/virksomheten

Dette er en undersøkelse rettet mot LOSA-veiledere. Undersøkelsen er bestilt av Finnmark fylkeskommune, og det er obligatorisk å svare på spørsmålene.

Ditt svar vil være anonymt
(QuestBack ivaretar din anonymitet)

1) Hvilken bransje eller virksomhetsområde tilhører bedriften?

Privat Offentlig

2) Har bedriften godkjenning som lærebedrift fra Yrkesopplæringsnemda innen for de fag eleven får opplæring i?

Ja Nei Vet ikke

3) Ønsker bedriften å satse på å bli en godkjent lærebedrift?

Ja Nei Vet ikke

4) Er bedriften medlem av et opplæringskontor eller en opplæringsring?

Ja Nei Vet ikke

5) Har bedriften noen lærlinger tilsatt?

ingen lærlinger 1-2 lærlinger 3-4 lærlinger 5-6 lærlinger over 7 lærlinger

6) Innenfor hvilke fag?

Vedlegg 2

7) Hvor mange ansatte har bedriften?

8) Hvor mange har fag/svennebrev?

Her kan du legge inn en kommentar:

9) Er denne andelen tilfredsstillende i forhold til bedriftens behov?

- Andelen er tilfredsstillende
- Vi har for få faglærte
- Vi har for mange faglærte
- Vi er usikre på det
- Vet ikke

10) Har bedriften planer om å øke andelen faglærte arbeidere?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

11) Hvordan rekrutterer bedriften som oftest lærlinger?

- Gjennom annonser eller oppslag
- Gjennom fagopplæringskontoret
- Ungdom tar kontakt selv
- Bedriften tar kontakt selv
- Gjennom elever eller lærere i videregående skoler
- Andre måter
- Vet ikke

12) Hvordan rekrutterer bedriften arbeidskraft?

- Bedriften har en gjennomført plan
- Bedriften rekrutterer utfra produksjonsbehovene
- Bedriften rekrutterer gjennom bekjente
- Bedriften rekrutterer mer tilfeldig
- Annonser
- Arbeidskontoret
- Vet ikke

13) Vet du om det er utviklet en strategi for rekruttering?

Ja Nei Vet ikke

14) Hvilken begrunnelse har bedriften for å ha elever i opplæring?

- Sikre rekrutteringen av faglært arbeidskraft
 - Utdanne bedriftens arbeidskraft selv
 - Utvikle den generelle kompetansen i bedriften
 - Bedre bedriftens konkuranseevne
 - Bidra til regional utvikling
 - vet ikke
-

15) OM DEN SOM BESVARER SKJEMAET

16) Hvilken stillingsbenevnelse eller tittel har den som besvarer skjemaet for bedriften?

17) Har du fagutdanning og/eller yrkeserfaring i de fagene som bedriften gir opplæring i?

- Fagutdanning med fag/svennebrev
 - Yrkeserfaring
 - Beslektet fagutdanning
 - Yrkesmessig profesjonsutdanning
 - Beslektet yrkeserfaring
 - Annen faglig og yrkesmessig bakgrunn
 - Other, please specify:
-

18) Hvilket fagområde synes du at du har best kompetanse i?

19) OM OPPLÆRINGEN I BEDRIFTEN/VITKSOMHETEN

20) Er det et særskilt system for opplæringen av elever i bedriften?

Vedlegg 2

- En fast person har hovedansvaret
 - Arbeidsdeling
 - Fadderordning
 - Bedriftens faglige leder har hovedansvaret
 - Vet ikke
-

21) Hvilke faglige kvalifikasjoner bør den personen ha som skal stå for det daglige opplæringsarbeidet i bedriften?

- Han/hun bør være en dyktig fagarbeider
 - Han/hun bør ha fag/svennebrev
 - Han/hun bør ha mesterbrev eller høyere faglig utdanning
 - Han/hun kan være uten fagutdanning, men bør være flink til å instruere og veilede
 - Han/hun bør ha en pedagogisk utdanning
 - Vet ikke
-

22) Hvilke egenskaper setter du høyest av de som skal drive med opplæringsarbeidet ved din bedrift/virksomhet?

- Han/hun bør ha egenskaper som veileder
 - Han/hun bør kunne skape god kontakt med elevene
 - Han/hun bør være allsidig praktisk og teoretisk
 - Han/hun må være spesielt interessert i opplæring
 - Han/hun bør ha jevnt godt humør og entusiasme
 - Vet ikke
-

23) Hvordan synes du yrkesteorioplæringen i videregående skole henger sammen med opplæringen i bedriften?

- Ingen sammenheng
 - Nokså god sammenheng
 - God sammenheng
 - Meget god sammenheng
-

24) I hvilken grad synes du at allmennteoriundervisningen i videregående skole henger sammen med opplæringen i bedrift?

- Ingen sammenheng
 - Nokså god sammenheng
 - God sammenheng
 - Meget god sammenheng
-

25) Hvordan vurderer du viktigheten av kroppsøving for elevenes arbeid i bedriften? Skala fra 1 til 5. 1 er svært viktig, 5 er ikke viktig

- 1 - Svært viktig
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5 - Ikke viktig
-

26) Veiledes det i gode arbeidsstillinger og -teknikker for å forebygge yrkesskade?

Vedlegg 2

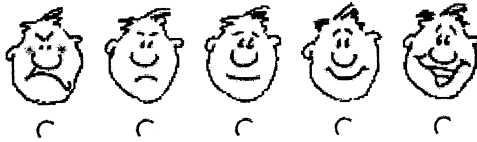
Ja Nei Vet ikke

27) Hender det at eleven(e) blir satt til å gjøre arbeidsoppgaver som har lite med yrkesopplæringen å gjøre

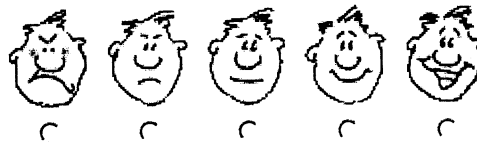
Ofte Av og til Bare når det er nødvendig
 Skjelden Aldri

28) LÆREPLANVERKET I KUNNSKAPSLØFTET

29) Kjenner du de av skolens læreplaner som også gjelder for elevene som får opplæringen i din bedrift/virksomhet?

30) Kjenner du den yrkesfaglige læreplanen?

31) Hvilke alternativer nedenfor passer best for å beskrive det yrkesfaglige programfagets betydning for opplæring til yrket?

- Det tar vare på sentrale krav til en fagarbeider
 - Det har bidratt til å forbedre yrkesopplæringen
 - Det har gjort det lettere for eleven(e) å spørre om hjelp fordi de inneholder kompetansemålene
 - Det har gjort det lettere for eleven(e) å ta ansvar for egen læring
 - De blir stort sett fulgt i vår bedrift
 - Vet ikke
-

32) Har du fått opplæring i å bruke de nasjonale læreplanene i Kunnskapsløftet?

Ja Nei Vet ikke

33) Hvordan vurderer du den opplæringen du har fått?

- Meget god opplæring
- God opplæring
- Nokså god opplæring

Vedlegg 2

- Lite god opplæring
 - Vet ikke/vil ikke svare
-

34) Finnes det en lokal læreplan på din bedrift/virksomhet for prosjekt til fordyping?

- Ja
 - Nei
 - Vet ikke
-

35) Hvilket alternativ nedenfor passer best for å beskrive hvordan en lokal læreplan bli benyttet?

- Den finnes, men den blir lite utnyttet på vår bedrift
 - Den blir brukt, men tilfeldig
 - Eleven bruker den, men ikke bedriften
 - Den blir fulgt opp av både elev og bedrift
 - Vet ikke
-

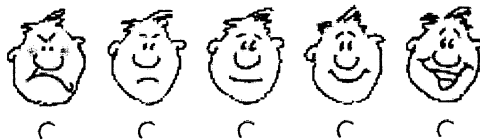
36) Hvilke alternativer passer best for hvordan opplæringen din bedrift/virksomhet blir dokumentert?

- Eleven fører loggbok som blir attestert av bedriften?
 - Eleven fører loggbok, men den attestes ikke av bedriften
 - Veileder dokumenter opplæringen med rapporter til skolen
 - Veileder setter terminkarakterer og standpunkt karakter til elevene
 - Vet ikke
-

37) Har du fått opplæring i å lage og bruke lokale læreplaner?

- Ja
 - Nei
 - Vet ikke
-

38) Hvor god synes du at denne opplæringen har vært?

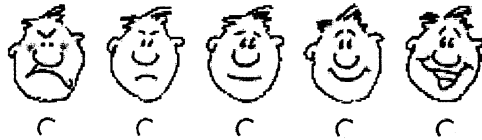
Andre instanser

39) Hvis du/dere har fått skoling i reformen Kunnskapsløftet, hvem har gitt dere denne opplæringen?

- Jeg har satt meg inn i denne reformen selv
- Yrkesopplæringsnemnda
- Kommunen
- Den lokale veileder
- Personell fra den videregående skolen
- Other, please specify:

40) SPØRSMÅL OM ELEVENE

41) Hvordan vurderer du elevenes faglige forutsetninger for å klare LOSA-opplæringen?

42) Hvordan vurderer du elevens forutsetninger til å tilpasse seg miljøet og opplærings situasjonen ved bedriften/virksomheten?

- Eleven(e) har et godt forhold til de andre ansatte
 - Eleven(e) har et godt forhold til bedriftsledelsen
 - Eleven(e) lærer jevnt over godt i forhold til yrkesfaget sitt
 - Eleven(e) mestrer arbeidet sitt godt
 - Eleven(e) trives og er godt fornøyd med opplæringen
-

43) Hvor godt vurderer du at bedriften klarer å tilpasse opplæringen etter elevens evner og forutsetninger?

- Jeg mener at dette klarer vi særdeles godt
 - Jeg mener at dette klarer vi meget godt
 - Jeg mener at vi klarer det middels bra
 - Jeg mener at vi klarer det dårlig
 - Jeg mener at vi klarer det overhodet ikke
-

44) Utarbeider din bedrift/virksomhet Individuelle Opplæringsplaner for elever som trenger spesialundervisning?

- Ja
 - Nei
 - Vet ikke
-

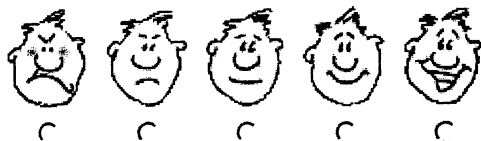
45) Har bedriften fått opplæring i å lage Individuelle Opplæringsplaner?

- Ja
 - Nei
 - Vet ikke
-

46) Utarbeider den videregående skolen Individuelle Opplæringsplaner for elever som trenger spesialundervisning og som din bedrift/virksomhet følger?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

47) I hvor stor grad er elevens IOP er egnet redskap for deg i ditt daglige arbeid med eleven?

48) Hvor ofte samarbeider du med elevens foresatte?

- Daglig 1-4 ganger pr. uke 1-4 ganger pr. mnd. 1-4 ganger pr. halvår Skjeldnere

49) Hvordan arbeider du med å tilpasse opplæringen til den enkelte elev?

50) FAGLIG OPPFØLGING

51) Er det viktig at opplæringsarbeidet på arbeidsplassen regelmessig blir fulgt opp av representanter fra skolen eller fra den lokale veileder?

- Ja Nei Vet ikke

52) Hvem ønsker du skal være den som driver med faglig oppfølging?

- Fylkesutdanningssjefens representanter
 Skoleledelsens representanter
 De faglige ressurspersonene (faglærerne)
 Den lokale veileder
 Den kommunale skoleledelsens representanter

53) Hvor ofte må du søke hjelp hos den lokale veileder i forhold til elevenes opplæring?

- Aldri
 Sjelden
 Av og til

Vedlegg 2

- Ofte
 - Daglig
-

54) Hvor ofte har du kontakt med de faglige veilederne i forhold til bedriftsopplæringen?

- Aldri
 - Sjelden
 - Av og til
 - Ofte
 - Daglig
-

55) Hvor ofte har du kontakt med prosjektleder ved Honningsvåg fiskarfag- og videregående skole?

- Aldri
 - Sjelden
 - Av og til
 - Ofte
 - Daglig
-

56) Hvilke av disse personene nedenfor tar oftest kontakt med deg angående LOSA?

- Lokal veileder
- Faglige ressurspersoner
- Prosjektveileder
- En fra skoleledelsen
- Other, please specify: _____

57) VIDERE MED LOSA

58) Hva mener du skal til for å gjøre LOSA – opplæringen enda bedre?

- Skolen må være strengere før bedrifter bli valgt ut som opplæringsbedrifter
- Skolen må besøke bedriften oftere og ha tettere oppfølging
- Den som står for opplæringen må bli dyktigere faglig og pedagogisk
- Opplæringen må følge læreplanene bedre
- Skoleopplæringen og bedriftsopplæringen må samordnes bedre
- Other, please specify: _____

59) Hvilken effekt har LOSA- prosjektet har hatt for din bedrift?

- Sikrer rekrutteringen av faglært arbeidskraft
- Sikrer bedriften billig arbeidskraft
- Utvikle den generelle kompetansen i bedriften
- Høyner produktiviteten og bedrer bedriftens konkurranse evne
- Bedriften blir i stand til å bidra til regional utvikling

Losaprojektet

60) Hva har hatt størst effekt for den bedriften/virksomhet hvor du er veileder?

Spørreskjema til LOSA-elever 2006/2007

Dette er en undersøkelse rettet mot LOSA-elever. Undersøkelsen er bestilt av Finnmark fylkeskommune, og det er obligatorisk å svare på spørsmålene.

Ditt svar vil være anonymt

(QuestBack ivaretar din anonymitet)

1) Spørsmål om deg selv

2) Kjønn?

Mann Kvinne

3) Alder?

4) Hvilken kommune bor du i?

5) Hvilken linje/kurs/program går du på?

6) Spørsmål om arbeid på internett

7) Har du internett hjemme?

Ja Nei

8) Har du fått det du trenger av datautstyr i klasserommet?

Vedlegg 3

Ja Nei

9) I tilfelle nei, hva savner du?

10) Fungerer internettforbindelsen slik du forventer?

Ja Nei

11) Hvor ofte har du kontakt med klasselærerne dine på internett?

En gang hver dag En gang hver uke En gang i måneden Annet

12) Hvor mye surfer du på internett i løpet av en skoledag?

Aldri sjelden litt mye

13) Spørsmål om lærerne og lærebøkene

14) Har du nok tilgang på lærebøker der du bor?

Ja Nei

15) Hvis nei, hva savner du?

16) Synes du at du har god nok kontakt med nettlærerne dine?

ja Nei

17) Hvis nei, hva savner du?

18) Spørsmål om deg selv som LOSA -elev

19) Synes du det er vanskelig å ikke ha klassekamerater som arbeider med det samme som deg?

Ja Nei

20) I hvor stor grad er du enig/uenig i følgende: 'Som Losa -elev får jeg selv bestemme over skoledagen min'.

Helt enig Noe enig Vet ikke Noe uenig Helt uenig

21) I hvor stor grad er du enig/uenig i følgende: 'Som LOSA-elev er det bra å bruke tiden slik jeg selv vil i løpet av skoledagen'

Helt enig Noe enig Vet ikke Noe uenig Helt uenig

22) I hvor stor grad er du enig/uenig i følgende: 'Å føre logg hver dag er like bra som å ha en lærer som fører fravær'

Helt enig Noe enig Vet ikke Noe uenig Helt uenig

23) I hvor stor grad er du enig/uenig i følgende: 'Jeg gjør nesten alltid ferdig leksene mine i skoletiden'

Helt enig Noe enig Vet ikke Noe uenig Helt uenig

24) I hvor stor grad er du enig/uenig i følgende: 'Som LOSA-elev lærer jeg å finne svar på spørsmålene selv'

Helt enig Noe enig Vet ikke Noe uenig Helt uenig

25) I hvor stor grad er du enig/uenig i følgende: 'Som LOSA-elev lærer jeg å bruke internett i kommunikasjon med andre'.

Helt enig Noe enig Vet ikke Noe uenig Helt uenig

26) I hvor stor grad er du enig/uenig i følgende: 'Som LOSA-elev lærer jeg å jobbe selvstendig'.

Helt enig Noe enig Vet ikke Noe uenig Helt

Vedlegg 3

uenig

27) I hvor stor grad er du enig/uenig i følgende: 'Som LOSA - elev lærer jeg mer selvdisciplin'

Helt enig Noe enig Vet ikke Noe uenig Helt uenig

28) I hvor stor grad er du enig/uenig i følgende: 'Som LOSA- elev lærer jeg å bruke internett for å få informasjon'

Helt enig Noe enig Vet ikke Noe uenig Helt uenig

29) Hvor mange timer hver dag bruker du på skolearbeid totalt?

30) Hvor mange timer av dette er til lekser?

31) Hvor mange timer hver dag bruker du på nettet til arbeid sammen med andre LOSA-elever?

32) Er det andre steder gruppearbeid foregår?

På Classfronter? I et klasserom?
 Praksisvirksomheten/bedriften? Annet?

33) Spørsmål om skolearbeidet ditt

34) I hvilke fag gjør du gruppearbeid?

I alle fag? I noen fag? I ingen fag?

35) Dersom svaret ditt er 'noen fag', hvilke fag er det?

Vedlegg 3

I fellesfag I programfag I prosjekt til fordypning I bare norsk I bare matematikk i bare engelsk i bare naturfag i bare kroppsøving

36) Hvor mange elever samarbeider du fast med?

Ingen 1-2 3-5 Flere

37) Hvor mye tid bruker du hver dag på individuelt arbeid?

1-2 timer hver dag 3-4 timer hver dag 1-2 timer hver uke 3-4 timer hver uke? Mer enn 4 timer hver dag?

38) I hvilke fag jobber du med individuelt arbeid?

39) I hvor stor grad foretrekker du individuelt arbeid i noen fag/alle fag?

Svært mye Mye Noe Lite Aldri

40) I hvor stor grad liker du å diskutere fag i det fysiske klasserommet ditt?

Svært mye Mye Noe Lite Aldri

41) I hvor stor grad like du å diskutere fag i det virtuelle klasserommet ditt?(på nettet)

Svært mye Mye Noe Lite Aldri

42) I hvilke fag føler du at du får vist hva du kan til læreren din?

I alle fag I noen fag I ingen fag I fellesfag I programfag I prosjekt til fordypning I bare norsk I bare matematikk I bare engelsk I bare naturfag I bare kroppsøving

43) Hvor ofte har du kontakt med din lokale veilder?

Hver dag? Hver uke? Hver måned? Aldri?

44) I hvilken grad kan din lokale veilder gi deg råd i faglige

spørsmål?

Svært ofte Ofte Vet ikke Lite Aldri

45) Spørsmål om utbytte av LOSA-opplæringen

46) I hvor stor grad er du fornøyd med opplæringen på nettet?

Svært fornøyd Fornøyd Vet ikke Noe Fornøyd
 Ikke fornøyd

47) Syne du opplæringen er tilpasset deg og dine forutsetninger og behov?

Ja Nei

48) Dersom nei, hva savner du?

49) I hvor stor grad er du fornøyd med opplæringen du får av lokal veileder?

Svært fornøyd Fornøyd Vet ikke Noe fornøyd
 Ikke fornøyd

50) I hvor stor grad er du fornøyd med den opplæringen du får sammen med andre elever?

Svært fornøyd Fornøyd Vet ikke Noe fornøyd
 Ikke Fornøyd

51) I hvor stor grad er du fornøyd med opplæringen du får i bedrift/virksomhet?

Svært fornøyd Fornøyd Vet ikke Noe fornøyd
 Ikke fornøyd

52) Vet du om det er utarbeidet lokal læreplan for deg i prosjekt til fordypning og/eller opplæringen i bedrift?

Vedlegg 3

Ingen av delene Bare i prosjekt til fordypning Bare i opplæringen i bedrift Bare i andre fag/fagområder

53) I hvor stor grad oppfatter du at du kan medvirke og ha innflytelse på dine egne opplæringsmål?

Svært mye innflytelse Mye innflytelse Vet ikke litt innflytelse Ingen innflytelse

54) Er det noe mer du vil tilføye om utbyttet av opplæringen ?

55) Spørsmål om opplæring i bedrift/virksomhet

56) Hvor vanskelig var det å finne lokal arbeidsplass til ditt programfag?

I stor grad Til en viss grad Vet ikke I liten grad
 Ikke i det hele tatt

57) Gir praksisplassen deg faglige utfordringer?

Ja Nei

58) Hvis nei, hva savner du?

59) Hvor ofte har du kontakt med din bedriftsveileder/team?

En gang pr. dag Flere ganger hver dag En gang hver uke? Flere ganger hver uke? Annet

60) Er det noe mer du vil tilføye om opplæring i bedriften/virksomheten?

Vedlegg 3

61) Spørsmål om valg av utdanning

62) Hvem anbefalte deg å velge LOSA?

63) Vil du anbefale denne skolemodellen til andre elever?

Ja Nei Vet ikke

64) Har du muligheter til å få jobb i hjemkommunen etter endt utdanning?

Ja Nei Vet ikke

65) Ønsker du å bo i hjem kommunen etter endt utdanning?

Ja Nei Vet ikke

66) Synes du LOSA-prosjektet har fått deg til å se muligheter for arbeid i din hjemkommune som du ikke visste om på forhånd?

Ja Nei Vet ikke

67) Synes du LOSA -prosjektet er en god form for opplæring på Vg 1-nivå?

Ja Nei Vet ikke

68) Er du noe annet du vil tilføye om LOSA -prosjektet?